

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Marjanna Rönkkö

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULUN
LIIKETALOUDEN OPISKELIJOIDEN
TALOUDELLINEN LUKUTAITO

Liiketalous
2019

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Marjanna Rönkkö
Opinnäytetyön nimi	Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito
Vuosi	2019
Kieli	suomi
Sivumäärä	63 + 5 liitettä
Ohjaaja	Jukka Paldanius

Suomalaisten taloudellinen lukutaito oli OECD:n (The Organisation for Economic Co-operation and Development) vertailussa toiseksi korkein Ranskan jälkeen. Suomessa tehdyssä tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että taloudellinen lukutaito on heikompaa erityisesti 18–29-vuotiailla nuorilla ja pienituloisilla, joiden vuosiansio on vähemmän kuin 10 000 euroa. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia millä tasolla Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkielisten opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on ja millä tasolla se on suomalaisiin verrattuna. Opinnäytetyössä ei pyritä selvittämään syitä taloudellisen lukutaidon tasolle, vaan kartoittamaan olemassa oleva tilanne.

Teoriaosuus koostuu kolmesta pääluvusta. Ensin määritellään taloudellinen lukutaito, toisessa luvussa tarkastellaan aiemmin tehtyjä tutkimuksia taloudellisesta lukutaidosta ja kolmannessa luvussa käsitellään Panu Kalmin ja Olli-Pekka Ruuskasen tutkimuksen tuloksia suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka luotiin E-lomakkeella.

Opiskelijoiden taloudellisen lukutaidon tasoa verrattiin Kalmin ja Ruuskasen vuonna 2014 tekemään tutkimukseen suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta. Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoille tehty kyselytutkimus osoitti, että opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on varsin korkealla tasolla. Taso oli hieman korkeampi yleensä suomalaisiin verrattuna. Saatujen tulosten perusteella opiskelijoiden taloudellinen tietämys, taloudelliset asenteet ja itsearvio omasta talousosaamisesta olivat korkeammalla tasolla yleensä suomalaisiin verrattuna. Sen sijaan taloudellinen käyttäytyminen oli yleensä suomalaisilla korkeammalla tasolla kuin tutkituilla opiskelijoilla.

Avainsanat	liiketalouden opiskelijat, taloudellinen lukutaito, taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen, taloudelliset asenteet
------------	--

ABSTRACT

Author	Marjanna Rönkkö
Title	Financial Literacy of Business Students in Vaasa University of Applied Sciences
Year	2019
Language	Finnish
Pages	63 + 5 Appendices
Name of Supervisor	Jukka Paldanius

Financial literacy of the Finnish people was the second highest after France in the OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. However, in the survey made in Finland it was concluded that financial literacy is weaker especially among the 18–29-year-olds and those who earn less than 10 000 € per year. The aim of this thesis was to survey the level of financial literacy of the Finnish business students in Vaasa University of Applied Sciences and compare it to the level of financial literacy of the Finnish people in general. The objective of this thesis was not to find out the reasons for the level of financial literacy, but only to identify the existing situation.

The theoretical study consists of three main chapters. The first chapter defines what financial literacy is, in the second chapter the previously conducted surveys on financial literacy reviewed and the third chapter considers the survey of Panu Kalmi and Olli-Pekka Ruuskanen about financial literacy of the Finnish people. The research method used in this thesis was quantitative research. The material was gathered by an online survey using e-form software.

The level of financial literacy of business students in Vaasa University of Applied Sciences was compared to the level of financial literacy of the Finnish people in general according to the survey of Kalmi and Ruuskanen 2014. The online survey showed that the students' level of financial literacy was quite high, it was also slightly higher than the level of the Finnish people. The results show that the students' level of financial knowledge, financial attitudes and self-assessed financial literacy was higher than those of the Finnish people in general whereas in financial behavior the Finnish people achieved higher level than the studied business students.

Keywords	business students, financial literacy, financial knowledge, financial behavior, financial attitudes
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	9
1.1	Tutkimuksen taustaa ja tavoitteet.....	9
1.2	Tutkimusmenetelmät ja aineisto	10
1.3	Tutkimuksen rakenne.....	10
2	TALOUELLINEN LUKUTAITO.....	12
2.1	Taloudellinen tietämys.....	12
2.2	Taloudellinen käyttäytyminen	13
2.3	Taloudelliset asenteet.....	13
3	AIEMMAT TUTKIMUKSET.....	14
3.1	Ulkomailla tehdyt tutkimukset.....	14
3.2	Suomessa tehdyt tutkimukset.....	15
3.3	Taloudellisen lukutaidon -tutkimus Suomessa 2014	16
4	SUOMALAISTEN TALOUELLINEN LUKUTAITO.....	17
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	21
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	21
5.2	Tutkimusaineiston keruu ja analysointi	22
5.3	Kyselylomake	24
5.4	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	25
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	27
6.1	Vastaajien taustatiedot	28
6.2	Taloudellinen tietämys.....	31
6.3	Taloudellinen käyttäytyminen	39
6.4	Taloudelliset asenteet.....	47
6.5	Itsearvio talousosaamisesta.....	49
6.6	Tutkimustulosten yhteenveto ja vertailu	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	58
7.1	Keskeiset tulokset	58
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	60
7.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	61

LÄHTEET.....	62
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Vastaajien sukupuolijakauma.	28
Kuvio 2. Vastaajien ikäjakauma.	29
Kuvio 3. Vastaajien vuosikurssi.	29
Kuvio 4. Jakauma vastaajien opintojen suuntautumisessa.	30
Kuvio 5. Vastaajien vuositulot.	30
Kuvio 6. Yksinkertainen jakolasku.	31
Kuvio 7. Inflaation vaikutus.	32
Kuvio 8. Korkotason määrittely.	33
Kuvio 9. Yksinkertainen korkolasku.	33
Kuvio 10. Korkoa korolle.	34
Kuvio 11. Yksinkertainen korkolasku ja korkoa korolle.	35
Kuvio 12. Riskin ja tuoton yhteys.	35
Kuvio 13. Inflaation määritelmä.	36
Kuvio 14. Hajauttamisen ja riskin välinen yhteys.	36
Kuvio 15. Sijoitusrahaston tuotto ja sen yhteys aikaisempaan tuottoon.	37
Kuvio 16. Osakkeiden arvon vaihtelu verrattuna joukkovelkakirjoihin.	38
Kuvio 17. Joukkovelkakirjojen arvo korkotason muuttuessa.	39
Kuvio 18. Harkitseminen ennen ostopäätöksen tekoa.	40
Kuvio 19. Laskujen maksaminen ajallaan.	41
Kuvio 20. Omien taloudellisten asioiden seuranta.	41
Kuvio 21. Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen.	42
Kuvio 22. Kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin tekeminen.	42
Kuvio 23. Säästämistavat kuluneen 12 kuukauden aikana.	43
Kuvio 24. Varojen riittävyys kuluneen 12 kuukauden aikana.	44
Kuvio 25. Menojen kattamistavat, kun tulot eivät riittäneet.	45
Kuvio 26. Menojen kattaminen rahan lainaamisella.	46
Kuvio 27. Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomista.	47
Kuvio 28. Mielihyvän saaminen rahankuluttamisesta verrattuna säästämiseen.	48
Kuvio 29. Raha on kuluttamista varten.	48
Kuvio 30. Vastaajien itsearviointi omasta talousosaamisesta.	49

Taulukko 1. Suomalaisten taloudellinen tietämys: prosenttiosuus oikein vastanneista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 10).....	17
Taulukko 2. Suomalaisten taloudellinen käyttäytyminen: prosenttiosuus vastaajista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 12).....	18
Taulukko 3. Suomalaisten taloudelliset asenteet: prosenttiosuus eri mieltä väittämän kanssa olleista vastaajista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 14).....	18
Taulukko 4. Suomalaisten itsearvio talousosaamisesta skaalalla 1-5 iän ja sukupuolen (vastausprosentit) mukaan (Kalmi & Ruuskanen 2015, 26).....	20
Taulukko 5. Taloudellinen tietämys.	51
Taulukko 6. Taloudellinen käyttäytyminen.	53
Taulukko 7. Taloudelliset asenteet.	55
Taulukko 8. Itsearvio talousosaamisesta.	56

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

Johdannossa esitellään tämän opinnäytetyön tutkimuksen taustaa, tavoitteita ja rajausta. Siinä kerrotaan lisäksi lyhyesti käytetystä tutkimusmenetelmästä ja siitä, miten aineisto on kerätty. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen rakennetta ja sitä, mistä pääluvut koostuvat.

1.1 Tutkimuksen taustaa ja tavoitteet

Suomalaisten taloudellinen lukutaito oli OECD:n (The Organisation for Economic Co-operation and Development) vertailussa toiseksi korkein Ranskan jälkeen. Suomessa tehdyssä tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että taloudellinen lukutaito on heikompaa erityisesti 18–29-vuotiailla nuorilla ja pienituloisilla, joiden vuosiansio on vähemmän kuin 10 000 euroa. (Kalmi & Ruuskanen 2016; OECD 2016.)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkielisten opiskelijoiden taloudellista lukutaitoa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sähköisen kyselylomakkeen avulla, millaisella tasolla opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on ja millä tasolla se on yleisesti suomalaisten taloudelliseen lukutaitoon verrattuna. Opiskelijoiden taloudellisen lukutaidon tasoa verrataan Panu Kalmin ja Olli-Pekka Ruuskasen (2016) vuonna 2014 tekemään tutkimukseen suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta. Opinnäytetyössä ei pyritä selvittämään syitä taloudellisen lukutaidon tasolle, vaan kartoittamaan olemassa oleva tilanne.

Vaasan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden taloudellisen lukutaidon tasoa on tutkittu jo aiemmin Adeliina Uutun (2018) opinnäytetyössä ”Talouden lukutaito Vaasan ammattikorkeakoulussa”. Uutun opinnäytetyössä kohderyhmään kuului liiketalouden koulutusalan lisäksi tekniikan sekä sosiaali- ja terveysalan koulutusalat. Tässä opinnäytetyössä haluttiin rajata koulutusala liiketalouteen ja selvittää, kuinka hyvin opiskelijat tuntevat alaansa liittyvät asiat. Haluttiin myös, että kohderyhmä koostuu nuorista noin 18–30-vuotiaista henkilöistä, joten siksi rajaus tehtiin koskemaan päiväpuolen opiskelijoita. Rajaus suomenkielisyydestä valittiin

siksi, jotta saatuja tuloksia voisi verrata Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimukseen suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta.

1.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytetään kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Aineisto kerätään sähköisellä kyselylomakkeella, joka luodaan E-lomakkeella. Kyselylomakkeen kysymykset ovat osittain samoja mitä on käytetty Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimuksessa, jonka lähtökohtana on ollut OECD:n kehittämä kysely. Kysymyksiä tiivistetään tarpeen vaatiessa sähköiseen lomakkeeseen sopivammiksi, jotta vastaajan olisi helpompaa ja nopeampaa vastata. Kyselylomake lähetetään sähköpostitse liiketalouden opiskelijoille saatekirjeen kanssa.

Sähköinen kyselylomake on nopea ja helppo toimittaa isolle kohderyhmälle. Vastausten käsittelyssä virheiden mahdollisuus minimoituu, kun saadut vastaukset ovat valmiiksi sähköisessä muodossa eikä niitä tarvitse erikseen syöttää käsin koneelle. Aikuisväestöstä nuoret ovat innokkaampia vastaamaan sähköisiin kyselyihin, joten sähköinen kysely sopii halutulle kohderyhmälle. (Valli 2015, 47-49.)

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tämä opinnäytetyö koostuu seitsemästä pääluvusta. Ensimmäinen luku on johdanto, jossa kerrotaan lyhyesti tutkimuksen taustasta ja tavoitteista sekä tutkimusmenetelmästä ja aineistosta. Teoriaosuus koostuu kolmesta pääluvusta. Opinnäytetyön toisessa pääluvussa määritellään taloudellinen lukutaito. Taloudellinen lukutaito koostuu kolmesta osiosta, joita ovat taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen ja taloudelliset asenteet. Nämä osiot määritellään myös toisessa pääluvussa. Kolmannessa pääluvussa tarkastellaan OECD:n aiemmin tekemiä taloudellisen lukutaidon tutkimuksia ulkomailla sekä millaisia tutkimuksia aiheesta on tehty Suomessa. Siinä kerrotaan tarkemmin Kalmin ja Ruuskasen (2016) vuonna 2014 tehdystä taloudellisen lukutaidon tutkimuksesta Suomessa ja sen toteuttamisesta. Neljäs pääluku käsittelee Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimuksen tuloksia suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta. Näitä tuloksia verrataan opinnäytetyössä tehtyyn kyselytutkimukseen.

Viides pääluke on tutkimusmenetelmät ja aineisto. Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin valitusta tutkimusmenetelmästä, siitä miten tutkimusaineisto kerätään ja analysoidaan sekä käytettävästä kyselylomakkeesta. Luvun lopussa tarkastellaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Kuudennessa pääluvussa käydään läpi tutkimuksen tulokset. Tulokset analysoidaan sanallisesti ja havainnollistetaan kuvioilla aihealueittain sekä vertaillaan saatuja tuloksia Suomen tutkimuksessa saattuihin tuloksiin. Seitsemännessä luvussa käsitellään johtopäätökset. Lähteet ja liitteet löytyvät opinnäytetyön lopusta. Liitteinä ovat saatekirje ja kyselylomake.

2 TALOUDELLINEN LUKUTAITO

Taloudellinen lukutaito on suhteellisen tuore käsite Suomessa ja suomenkielinen terminologia ei ole vakiintunutta. Englannin kielessä taloudellisesta lukutaidosta käytetään kahta termiä, jotka ovat economic literacy ja financial literacy. Economic literacy tarkoittaa useimmiten kyvykkyyttä analysoida taloudellisia asioita ja säännönmukaisuuksia yleisellä tasolla. Financial literacy puolestaan viittaa kykyyn ymmärtää henkilökohtaista taloudenpitoa ja sen hoitamiseen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi budjetointi ja säästäminen. (Kalmi 2013, 150-151; Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 2.) Suomen kielessä taloudellisesta lukutaidosta voisi lisäksi käyttää termejä talousosaaminen tai finanssilukutaito. Suomen kielessä finanssilukutaito ei kuitenkaan ole tarpeeksi kattava termi, koska melko usein sen ymmärretään liittyvän pelkästään osakemarkkinoilla toimimiseen ja sijoittamiseen. Talousosaaminen on käsitteenä paljon laajempi kuin taloudellinen lukutaito. (Kalmi 2013, 150-151; Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 2.)

Taloudellinen lukutaito tarkoittaa henkilön kyvykkyyttä ymmärtää henkilökohtaisen taloudenhoidon tai kotitalouden taloudenhoitoon liittyviä asioita ja kykyyn soveltaa tietoja käytännössä. OECD:n tekemän määritelmän mukaan taloudellinen lukutaito koostuu kolmesta eri osa-alueesta. Näitä ovat taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen ja taloudelliset asenteet. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 6, 9; OECD 2016.) Tässä opinnäytetyössä taloudellisesta lukutaidosta käytetään OECD:n tekemää määritelmää.

2.1 Taloudellinen tietämys

Taloudellinen tietämys on tärkeä osa taloudellista lukutaitoa. Se auttaa yksilöä vertaamaan rahoitustuotteita ja palveluita. Tietämyksestä on myös etua, kun yksilön tulee tehdä omaan henkilökohtaiseen talouteen tai kotitalouteen liittyviä sopivia taloudellisia päätöksiä. Taloudellisiin käsitteisiin liittyvät perustiedot ja kyky soveltaa laskutoimituksia taloudellisissa tilanteissa. Nämä takaavat sen, että yksilö voi toimia itsenäisesti talousasioiden hoitamisessa. Yksilö pystyy reagoida uusiin ja tapahtumiin, jotka voivat vaikuttaa hänen taloudelliseen hyvinvointiinsa. Korkealla taloudellisella tietämyksellä on yhteys myönteiseen toimintaan, kuten

sijoittamiseen ja eläkesuunnitteluun sekä negatiivisen toiminnan, kuten velan kertymisen, vähenemiseen. (Atkinson & Messy 2012, 6; OECD 2016, 19.)

2.2 Taloudellinen käyttäytyminen

Yksilön toiminta ja käyttäytyminen ovat asioita, jotka vaikuttavat monella tavalla. Niillä on vaikutusta sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä yksilön taloudelliseen tilanteeseensa ja hyvinvointiinsa. Jotkut käyttäytymismallit, kuten laskujen maksun lykkääminen, tulevien menojen suunnittelemattomuus tai rahoitustuotteiden valitseminen ilman kilpailutusta, voivat vaikuttaa kielteisesti yksilön taloudelliseen tilanteeseen ja hyvinvointiin. Säästäminen ja budjetointi puolestaan ovat käyttäytymismalleja, joilla yksilö voi edistää omaa taloudellista hyvinvointiaan. Näiden käyttäytymismallien avulla yksilö pystyy paremmin saavuttamaan taloudellisia tavoitteita ja selviämään paremmin taloudellisista kriiseistä. (Atkinson & Messy 2012, 7; OECD 2016, 33, 36.)

2.3 Taloudelliset asenteet

Asenteita ja mieltymyksiä pidetään tärkeänä osana taloudellista lukutaitoa. OECD:n/INFE:n (International Network on Financial Education) tekemä määritelmä taloudellisesta lukutaidosta tunnistaa, että vaikka yksilöllä on riittävä tietämys ja kyky toimia tietyllä tavalla, se ei riitä. Yksilön asenteet vaikuttavat heidän päätökseensä siitä, että toimivatko he tietyllä tavalla vai eivät. (OECD 2016, 47.)

Esimerkiksi, jos henkilöllä on melko kielteinen suhtautuminen säästämiseen tulevaisuuden varalle, hän tuskin aloittaa säästämistä. On myös epätodennäköistä, että henkilö, joka pitää saatujen varojen kulutusta lyhyellä aikavälillä tärkeänä, kykenisi hätätilanteessa käyttämään säästöön laitettuja varoja tai tekemään pitempiaikaisia taloudellisia suunnitelmia. Tietoisuuden, tietämyksen, taitojen, asenteiden ja käyttäytymisen yhdistelmä on tarpeellinen silloin, kun tehdään järkeviä taloudellisia päätöksiä, jotta lopulta voidaan saavuttaa henkilökohtainen taloudellinen hyvinvointi. (Atkinson & Messy 2012, 9; OECD 2016, 47.)

3 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tässä luvussa tarkastellaan OECD:n aiemmin tekemiä tutkimuksia taloudellisesta lukutaidosta ulkomailla. Luvussa tarkastellaan myös, millaisia taloudellisen lukutaidon tutkimuksia on tehty aiemmin Suomessa. Luvussa 3.3 kerrotaan tarkemmin Kalmin ja Ruuskasen (2016) vuonna 2014 Suomessa tehdystä tutkimuksesta.

3.1 Ulkomailla tehdyt tutkimukset

Kansainvälisesti taloudellista lukutaitoa on tutkittu aktiivisesti OECD:n toimesta. Vuonna 2002 OECD käynnisti hankkeen, jonka tarkoituksena oli rohkaista valtioita kehittämään strategioita, jotka tähtäävät taloudellisen lukutaidon kehittämiseen. (Kalmi 2013, 151; OECD 2013, 3.) Hallitukset ympäri maailman ovat ilmaisseet huolensa taloudellisen lukutaidon alhaisesta tasosta kansalaisten keskuudessa. Tähän liittyen OECD perusti vuonna 2008 International Network on Financial Education (INFE) helpottamaan kokemusten ja asiantuntemuksen jakamista kansainvälisellä tasolla. OECD/INFE keskittyy taloudelliseen lukutaitoon sekä koulutuspolitiikan alueisiin, joita pidetään erityisen ajankohtaisina. (Atkinson & Messy 2011, 657.)

Vuonna 2010 alkoi OECD:n/INFE:n koordinoima taloudellisen lukutaidon pilottitutkimus, jossa tutkittiin taloudellista tietämystä, taloudellista käyttäytymistä ja taloudellisia asenteita. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena aikuisväestölle 14 eri maassa, joista kahdeksan oli OECD-maita ja kuusi OECD:n ulkopuolisia maita. Näistä maista 12 oli mukana tutkimuksen alusta lähtien. Kaksi maata tuli mukaan tutkimukseen myöhemmässä vaiheessa tai ei osallistunut viralliseen pilottitutkimukseen, mutta suoritti kansallisen tutkimuksen käyttäen ydinkyselylomaketta apuna ja jakaen saadut tulokset OECD:n/INFE:n kanssa. Pilottitutkimus valmistui vuoden 2011 alkupuolella. Jokainen osallistuva maa teki kansallisesti edustavan kyselyn käyttäen ydinkyselylomaketta ja keräsi saadut tulokset anonyymiin tietokantaan, joka toimitettiin OECD:lle analysoitavaksi. Tässä tutkimuksessa Suomi ei ollut mukana. (Atkinson & Messy 2012, 14.)

Uudemmassa OECD:n/INFE:n taloudellisen lukutaidon tutkimuksessa (2016) oli mukana 30 eri maata, joista 17 oli OECD-maita. Tässä tutkimuksessa Suomi oli mukana. Tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan 51 650 aikuista ja haastateltavien ikä vaihteli 18-79 ikävuoden välillä. Vertailukelpoisten tietojen keräämiseksi tutkimus toteutettiin käyttämällä OECD:n/INFE:n kehittämää tutkimusmenetelmää. Tässä tutkimuksessa Suomi sijoittui toiseksi korkeimmalle sijalle taloudellisessa lukutaidossa Ranskan jälkeen. Suomi oli tasaisen vahva kaikissa taloudellisen lukutaidon osa-alueissa, joita ovat taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen ja taloudelliset asenteet. (OECD 2016.)

3.2 Suomessa tehdyt tutkimukset

Suomessa taloudellista lukutaitoa on tutkittu vähän ja sitä on lähinnä sivuttu osana muita tutkimuksia. Maunu ja Tenhunen (2010) ovat tutkiessaan eläkesäästämistä psykologisen taloustieteen näkökulmasta tutkineet taloudellista lukutaitoa käsitteellisellä tasolla. Peura-Kapanen ja Lehtinen (2011), Raijas ja Uusitalo (2012) sekä Luukkanen ja Raijas (2012) ovat tutkineet nuorten taloudellista osaamista ja ovat tutkimuksissaan sivunneet samalla taloudellista lukutaitoa. Esimerkiksi Peura-Kapanen ja Lehtinen (2011, 5) mieltävät, että taloudellinen osaaminen on heidän tutkimuksessaan laajempi käsite kuin taloudellinen lukutaito. Tutkimukset eivät myöskään ole olleet kansainvälisesti vertailukelpoisia. Ensimmäinen kansainvälisesti vertailukelpoinen tutkimus suomalaisten taloudellisesta lukutaidosta on Panu Kalmin ja Olli-Pekka Ruuskasen (2016) tutkimus, joka toteutettiin vuonna 2014.

Vuonna 2018 Suomi osallistui talouslukutaidon PISA-tutkimukseen, jonka tarkoituksena on saada tietoa peruskoulun 9. luokalla olevien oppilaiden osaamisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tutkimuksen myötä saadaan vertailukelpoista tietoa suomalaisten nuorten taloudellisesta lukutaidosta verrattuna muiden maiden nuoriin. PISA eli Programme for International Students Assessment on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma. Sen tarkoituksena on tuottaa tietoa koulutuksen tilasta, tuloksista ja koulun ulkopuolella tapahtuvasta oppimisesta. Suomi ei ole aiemmin osallistunut koululaisten taloustaitoja mittaavaan PISA-

tutkimukseen. (Finanssiala 2016.) Tulokset vuoden 2018 PISA-tutkimuksesta julkaistaan vuonna 2020 (Finanssiala 2017).

3.3 Taloudellisen lukutaidon -tutkimus Suomessa 2014

Suomessa tehty Panu Kalmin ja Olli-Pekka Ruuskasen tutkimus taloudellisesta lukutaidosta toteutettiin vuonna 2014. Tutkimuksen lähtökohtana oli OECD:n kehittämä kysely, joka mahdollistaa kansainvälisten vertailujen tekemisen. Vertailukelpoisuus on jossain määrin rajoitettua, koska alkuperäiseen OECD-kyselyyn verrattuna Kalmin ja Ruuskasen kyselyssä kysyttiin monista asioista laajemmin. OECD:n tutkimuksessa on kolme keskeistä taloudellisen lukutaidon aluetta. Nämä alueet ovat taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen ja taloudelliset asenteet. Kalmin ja Ruuskasen tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota tietämykseen ja käyttäytymiseen. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 8.)

Tutkimus toteutettiin OECD:n suositusten mukaisesti kasvokkain tapahtuvana kyselytutkimuksena ja sen suoritti TNS Gallup. Toimeksiantajina tutkimuksessa olivat Vaasan ja Tampereen yliopistot. Helmikuun 2014 alkupuolella suoritettiin tutkimukseen valmistava pilottitutkimus ja varsinaiset haastattelut tehtiin helmikuuhun aikaan vuonna 2014. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 8.)

Tutkimukseen haastateltiin noin 1500 henkilöä, joista noin 300 henkilöä olivat yrittäjiä. Tarkoituksena oli muodostaa yrittäjistä niin laaja otos, jotta sen avulla pystyttäisiin tekemään vertailuja muuhun väestöön. Tutkimuksen otos muodostui lopulta 1477 käyttökelpoisesta havainnosta. Haastateltavat olivat iältään 18–92-vuotiaita ja haastattelun kesto oli keskimäärin 30 minuuttia. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 8.)

Suomessa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin suomalaisten vakuutuslukutaitoa. Muissa kansainvälisissä taloudellisen lukutaidon tutkimuksissa ei ole ennen karotettu vakuutukseen liittyviä kysymyksiä. Suomalaisten vakuutuslukutaidon arveltiin olevan alhainen, koska vakuutus on monimutkainen ja moniulotteinen tuote. Tuloksista ilmeni, että suomalaisten vastaajien keskimääräinen vakuutustietämys oli hyvin korkealla tasolla. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 17.)

4 SUOMALAISTEN TALOUDELLINEN LUKUTAITO

Panu Kalmin ja Olli-Pekka Ruuskanen vuonna 2014 tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisten taloudellinen lukutaito on kansainvälisesti verrattuna korkealla tasolla. Tulosten korkea taso näkyi erityisesti taloudellisessa tietämyksessä ja taloudellisessa käyttäytymisessä. Kuten taulukosta 1 nähdään, niin suomalaiset vastasivat useammin oikein laskemiseen liittyviin kysymyksiin kuin muiden maiden vastaajat. Inflaation määrittelyssä suomalaiset menestyivät muita heikommin. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 17.)

Taulukko 1. Suomalaisten taloudellinen tietämys: prosenttiosuus oikein vastanneista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 10).

Kysymys	Suomi	Viro	Saksa	OECD mediaani	OECD maksimi
Tuhat euroa jaettuna viidellä (k35)	91	93	84	90	93
Inflaatio ja reaalikorko (k36)*	77	86	61	70	86
Koron käsite (0-korko) (k37)	98	84	88	86	95
Koron laskeminen, 2 % vuodessa (k38)	79	64	64	61	76
Korkoa korolle (k39)	47	31	47	31	54
Riskin ja tuoton yhteys (k40_1)	89	72	79	77	86
Inflaation määritelmä (k40_2)*	58	85	87	83	94
Hajauttaminen ja riski (k40_3)*	66	57	60	55	63
Sijoitusrahastojen tuotto ja sen yhteys aikaisempaan tuottoon (k40_4)	58				
Osakkeiden vs. joukkovelkakirjojen arvon vaihtelu (k40_5)	60				
Joukkovelkakirjojen arvo ja korkotason muutos (k40_6)	24				

*Kysymys eroaa OECD-kyselyn vastaavasta kysymyksestä.
Suluissa olevat numerot viittaavat liitteessä lueteltuihin kysymyksiin.

Monissa taloudelliseen käyttäytymiseen liittyvissä kysymyksissä suomalaiset menestyivät hyvin. Näitä olivat esimerkiksi laskujen maksaminen ajallaan ja talouden suunnittelu. Toisaalta kotitalouden budjetin laatiminen ei ole niin yleistä kuin muissa maissa ja asiantuntijaneuvojen käyttäminen rahoitustuotteita valittaessa voisi myös olla yleisempää. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 17.) Kuten taulukosta 2 näkee, suomalaiset lukevat oman ilmoituksensa mukaan rahoitussopimukset huolellisesti. Suomalaisista peräti 75 % tekee jonkinlaista vertailua finanssituotteita

valitessaan. Tämä on selvästi korkeampi tulos kuin yhdessäkään muussa tutkimukseen osallistuneessa maassa.

Taulukko 2. Suomalaisten taloudellinen käyttäytyminen: prosenttiosuus vastaajista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 12).

	Suomi	Viro	Saksa	OECD mediaani	OECD maksimi
Harkitsee onko varaa	83	68	82	83	91
Maksaa laskut ajallaan	94	83	96	82	96
Seuraa omaa taloutta	86	78	87	79	87
Asettaa taloudellisia tavoitteita	74	41	61	56	71
Tekee budjetin ja on vastuussa perheen taloudesta	26	28	22	43	74
Säästää aktiivisesti	73	36	86	58	97
Lukee rahoitussopimukset huolellisesti	89				
Vertailee eri tarjoajia	56				
Hakee tietoa ulkopuoliselta	58				
Hakee tietoa asiantuntijalta	13				
Vertailee, pisteet >0	75	32	58	50	62
Vertailee, pisteet=2	11	8	6	4	15
Ei ole lainannut selvittääkseen ongelmista	85	78	96	83	96
Yhteispisteet	6,1	4,5	5,9	5,4	6,1

Tutkimuksessa mitattiin suomalaisten taloudellisia asenteita muihin maihin verrattuna. Mittaamiseen käytettiin kolmea väittämää, jotka kaikki olivat otettu suoraan OECD:n tutkimuksesta. Vastaajien tuli kertoa omalta osaltaan, että missä määrin he pitivät väittämiä tosina skaalalla yhdestä viiteen, jossa yksi on täysin tosi ja viisi täysin epätosi. Taulukosta 3 nähdään, että OECD:n mediaanin verrattuna suomalaiset olivat enemmän eri mieltä siitä, että he elävät vain tätä päivää varten ja saavat mielihyvää siitä, kun rahat käytetään heti. Muihin maihin ja OECD:n mediaanin verrattuna suomalaiset taas mielsivät enemmän, että raha on kuluttamista varten. Tutkimuksessa havaittiin, että taloudellisella käyttäytymisellä ja asenteilla oli suurempi korrelaatio kuin tietämyksellä ja asenteilla. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 13-14.)

Taulukko 3. Suomalaisten taloudelliset asenteet: prosenttiosuus eri mieltä väittämän kanssa olleista vastaajista (Kalmi & Ruuskanen 2016, 14).

Kysymys	Suomi	Viro	Saksa	OECD mediaani	OECD maksimi
Elän vain tätä päivää varten	68	49	65	60	73
Saan mielihyvää, kun käytän rahat heti	59	39	49	48	65
Raha on kuluttamista varten	17	24	26	29	45

Korkeatasoisesta taloudellisesta lukutaidosta huolimatta voidaan tutkimuksen perusteella todeta, että erityisiä riskiryhmiä löytyi. Taloudellisessa käyttäytymisessä riskiryhmänä näyttäytyivät nuoret, pienituloiset ja työttömät sekä taloudellisessa tietämyksessä naiset. Taloudellisen tietämyksen osalta sen sijaan vahvoja ryhmiä olivat suurituloiset, yliopistokoulutetut, miehet ja yrittäjät. Suomesta saadut tulokset koulutustason, sukupuolen ja tulotason suhteesta taloudelliseen lukutaitoon on saman suuntaisia muihin maihin verrattuna. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 16.)

Hieman keskimääräistä useammin nuorilla eli alle 30-vuotiailla on ongelmia taloudellisen lukutaidon kanssa. Kuitenkaan, kun verrataan nuorten tuloksia koko väestöön, niin erot eivät ole kovin korostuneet. Vanhemmilla henkilöillä eli yli 60-vuotiailla todettiin taloudellisen tietämyksen olevan usein heikompaa, kun taas taloudellinen käyttäytyminen on keskimäärin samalla tasolla muun väestön kanssa. Pienituloisilla, eli alle 10 000 euroa vuodessa ansaitsevilla henkilöillä, on taloudellinen tietämys heikommalla tasolla muuhun väestöön verrattuna ja erityisesti taloudellisessa käyttäytymisessä on ongelmia. Syyt voivat olla osaamisessa, mutta myös tulotasossa, jonka seurauksena laskujen maksu saattaa viivästyä tai taloudellisista ongelmista yritetään selvittää lainanotolla. Henkilöt, jotka tienaa yli 40 000 euroa vuodessa on taloudellinen osaaminen, tietämys ja käyttäytyminen selkeästi keskimääräistä korkeampaa. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 15.)

Tutkimuksessa havaittiin myös eroja naisten ja miesten välillä. Taloudellisessa tietämyksessä sukupuolten välinen ero oli hyvin korostunut. Naisilla ongelmat taloudellisessa tietämyksessä ovat huomattavasti yleisempiä kuin miehillä. Naisten prosenttiosuus on 36 %, kun taas miehillä vastaavasti 19 %. Taloudellisessa käyttäytymisessä sen sijaan sukupuolten välinen ero on huomattavasti pienempi ja hieman heikompaa miehillä (34%). Naisilla on kolme prosenttia vähemmän käyttäytymisen liittyviä ongelmia verrattuna miehiin. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 15.)

Hieman samankaltaisuutta huomattiin, kun verrattiin yrittäjiä koko väestöön. Yrittäjien taloudellinen tietämys oli selvästi laajempaa, mutta taloudellisen käyttäytymisen suhteen erot olivat varsin pieniä koko väestöön verrattaessa. Työttömillä työnhakijoilla sen sijaan oli suuremmat erot taloudellisessa käyttäytymisessä kuin

koko väestöllä keskimäärin. Tietämys ei ollut kovin paljon heikompaa kuin muulla väestöllä keskimäärin. Yliopistokoulutetuilla on selkeästi muita vähemmän ongelmia taloudellisessa tietämyksessä (16 %) ja käyttäytymisessä (24 %). Muun koulutuksen saaneilla vastaavat luvut ovat taloudellisessa tietämyksessä 32 % ja käyttäytymisessä 35 %. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 15-16.)

Tutkimuksessa pyydettiin vastaajia arvioimaan omaa talousosaamistaan skaalalla yhdestä viiteen. Skaalassa numero viisi on ”täysin riittävä” ja numero yksi ”täysin riittämätön”. Yleensä, kun ihmiset arvioivat kykyään tehdä hyviä päätöksiä, antavat he itselleen korkeita arvosanoja. Suomalaiset arvioivat talousosaamisensa varsin korkealle tasolle, kun keskiarvo pistemäärä oli 4,1/5. Kuten taulukosta 4 näkee, naisten arvio omasta talousosaamisesta oli keskimäärin 4,0, kun miehet antoivat itselleen arvioiksi 4,1. Ikäluokista alle 35-vuotiaat arvioivat osaamisensa matalimmaksi (4,0), kun taas yli 65-vuotiaat arvioivat talousosaamisensa kaikista korkeimmalle (4,3). Korkea tulos itsearviossa on kuitenkin ristiriidassa tehdyn tutkimuksen kanssa, koska sen mukaan yli 60-vuotiailla vastaajilla taloudellinen tietämys oli heikompaa muuhun väestöön verrattuna. (Kalmi & Ruuskanen 2015, 11.)

Taulukko 4. Suomalaisen itsearvio talousosaamisesta skaalalla 1-5 iän ja sukupuolen (vastausprosentit) mukaan (Kalmi & Ruuskanen 2015, 26).

	1	2	3	4	5	Mean
Age						
<35	0.7	5.8	23.4	40.8	29.4	4.0
36-50	2.3	3.8	23.6	31.5	38.9	4.0
51-65	1.1	3.4	15.3	32.9	47.4	4.2
>65	1.4	2.6	15.8	29.3	51.0	4.3
Sex						
Male	1.2	3.4	19.3	36.7	39.4	4.1
Female	1.5	5.0	21.1	32.4	39.7	4.0

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin valitusta tutkimusmenetelmästä sekä siitä, miten tutkimusaineisto kerätään ja analysoidaan. Luvussa käydään läpi sitä, mihin kyselylomake perustuu ja mistä se koostuu. Luvun lopussa tarkastellaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytetään kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Sitä voidaan nimittää myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Määrällisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä, jolloin otannan täytyy olla riittävän suuri ja edustava. Aineiston keruussa käytetään yleensä tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Asioita kuvataan numeeristen suureiden avulla, jolloin tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoilla tai kuvioilla. Määrällisellä tutkimuksella voidaan myös selvittää tutkittavassa ilmiössä tapahtuneita muutoksia tai eri asioiden välisiä riippuvuuksia. Aineistossa saatuja tuloksia pyritään yleistämään tutkittua otosta suurempaan joukkoon tilastollisen päättelyn keinoin. Yleensä määrällisellä tutkimuksella saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta asioiden syitä sillä ei pystytä riittävästi selvittämään. (Heikkilä 2014, 15.)

Kyselylomaketutkimus voidaan erottaa kahteen erilaiseen tutkimusasetelmaan, joita ovat poikittaistutkimus ja pitkittäistutkimus. Poikittaistutkimus eli poikkeikkausaineistolla tehdyssä tutkimuksessa aineisto kerätään yhtenä ajankohtana useilta vastaajilta. Pitkittäis- eli seurantatutkimuksessa aineisto kerätään vähintään kahtena eri ajankohtana samalta vastaajaryhmältä. Seurantatutkimuksessa oleellista on, että saman vastaajan eri ajankohtina tehdyt mittaukset voidaan yhdistää toisiinsa. Poikittaistutkimuksen analyyseillä lähinnä kuvaillaan eri ilmiöitä ja pitkittäistutkimuksen avulla pyritään selittämään ilmiöitä. (Valli 2018, 129)

Suomalaisten taloudellista lukutaitoa mittaavassa tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä käytettiin määrällistä tutkimusmenetelmää (Kalmi & Ruuskanen 2016, 8.), joten tulosten vertailukelpoisuuden vuoksi on loogista käyttää tässä opinnäy-

tetyössä samaa tutkimusmenetelmää. Tutkimus on poikittaistutkimus, koska aineisto kerätään yhtenä ajankohtana ja kysymyksillä pyritään selvittämään taloudellisen lukutaidon tasoa ja esiintyvyyttä.

5.2 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi

Tämän opinnäytetyön aineisto kerätään sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely toteutetaan Vaasan ammattikorkeakoulun suomenkielisille liiketalouden pääväopiskelijoille. Kyselylomake luodaan E-lomakkeella ja toimitetaan liiketalouden opiskelijoille sähköpostitse saatekirje mukana. Kyselylomakkeesta lähetetään muistutussähköposti muutama päivä ennen kyselyn sulkeutumista. Saadut vastaukset siirretään Microsoft Officen Excel -ohjelmaan tulosten käsittelyä ja analysointia varten. Vastauksista tehdään yhteenvedot ja ne havainnollisetaan kuviolla.

Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tutkimusaineiston keräystavoista ja sitä on käytetty aineistonkeruumenetelmänä 1930-luvulta lähtien. Paperilla toteutettu kysely on perinteisin versio, mutta sen rinnalle on tullut sähköisesti toteutettava kysely. Sähköisesti tehtävä kysely voidaan esimerkiksi lähettää sähköpostiin tai julkaista jollain sosiaalisen median alustalla, kuten esimerkiksi Facebookissa tai yrityksen nettisivuilla. (Valli 2018, 92.)

Kyselylomakkeella tehdyn tutkimuksen etuna on se, ettei tutkija pysty vaikuttamaan olemuksellaan ja läsnäolollaan vastauksiin, kuten esimerkiksi haastattelussa. Kyselylomakkeella on mahdollista esittää runsaasti kysymyksiä, etenkin jos lomakkeeseen on laadittu valmiit vastausvaihtoehdot. Näin ollen vastaaminen vie vastaajalta vähemmän aikaa, kuin esimerkiksi haastattelussa. Esitetyt kysymykset esitetään jokaiselle vastaajalle täysin samassa muodossa, eikä vastaukseen päästä vaikuttamaan erilaisilla vivahteilla sanamuodoissa tai äänenpainoissa. Tämä parantaa tutkimustulosten luotettavuutta. (Valli 2015, 44.)

Sähköisen kyselylomakkeen muita etuja ovat nopeus ja helppous. Kysely on nopeaa ja helppoa toimittaa isollekin kohderyhmälle sekä käsitellä saadut vastaukset, kun ne ovat valmiiksi sähköisessä muodossa eikä niitä tarvitse käsin syöttää koneelle. Näin ollen vältetään vastausten syöttövaiheen mahdolliset lyöntivirheet.

Sähköisen kyselylomakkeen soveltuvuutta kohderyhmään tulee miettiä. Aikuisväestöstä nuoret ovat innokkaampia vastaamaan sähköisiin kyselyihin verrattuna esimerkiksi yli 60-vuotiaisiin. (Valli 2015, 47-49.)

Kyselylomaketta laadittaessa tulee olla huolellinen kysymysten teossa ja muotoilussa. Kysymyksillä luodaan perusta tutkimuksen onnistumiselle ja eniten virheitä tutkimustuloksiin aiheuttavat kysymysten muoto. Tulokset vääristyvät, mikäli vastaaja ajattelee kysymyksen eri tavalla kuin tutkija on sen tarkoittanut. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä. Sanamuodoltaan ne eivät saa olla häilyviä, epämääräisiä tai johdattelevia. Kysymykset eivät saa olla liian pitkiä tai monimutkaisia ja kieliasun tulee olla moitteeton. (Heikkilä 2014, 45, 54; Valli 2018, 93.)

Kyselylomakkeella tehtävän tutkimuksen heikkouksia ovat huonosti toteutetun kyselylomakkeen lisäksi alhainen vastausprosentti ja vastausten vääristyminen. Vastaajat saattavat kokea vastausväsymystä, mikäli heille tulee paljon erilaisia kyselyitä. Myös liian pitkä, vaikea tai paljon aikaa vievä kysely voi vaikuttaa vastaajan haluun vastata. Kyselyihin vastaamattomuus aiheuttaa alhaisen vastausprosentin, joka puolestaan vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen ja käytettävyyteen. (Vehkalahti 2008, 48.)

Kyselyistä saadut tulokset voivat vääristyä monella tavalla. Vastaaja saattaa ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on ne tarkoittanut. Vastaaja voi myös vastata väärin tai epätarkasti, esimerkiksi hän saattaa valita useamman vastausvaihtoehdon, kun pyydetään valitsemaan vain yksi tai jättää kokonaan vastaamatta. Tällöin tutkija joutuu joko hylkäämään vastauksen kokonaan tai valitsemaan vastauksen vastaajan puolesta. Vastaaja ei myöskään välttämättä vastaa kysymyksiin halutussa järjestyksessä tai hän saattaa tutustua kysymyksiin etukäteen, mikä voi vaikuttaa vastauksiin. Aina ei voi myöskään olla varma siitä, että onko kyselyyn todella vastannut kohderyhmään kuuluva henkilö vai joku muu. (Valli 2015, 45.)

Saatekirjeen tarkoituksena on selvittää tutkimuksen taustaa ja vastaustarvetta sekä motivoida vastaajaa vastaamaan kyselyyn. Vastaajan kiinnostus voidaan herättää

saatekirjeen avulla. Sen perusteella vastaaja voi tehdä päätöksen siitä, että vastaa-ko hän kyselyyn vai ei. Saatekirjeen tulee olla kohtelias, mutta ei liian pitkä. Hyväkään kyselylomake ei takaa sitä, että vastaaja vastaa kyselyyn, mikäli saatekirje on epämääräinen ja huonosti tehty. (Heikkilä 2014, 59; Vehkalahti 2008, 47-48.)

5.3 Kyselylomake

Kalmin ja Ruuskasen (2016) tekemässä tutkimuksessa tutkimuksen lähtökohtana oli OECD:n kehittämä kysely, jolloin kansainvälisten vertailujen tekeminen on mahdollista, joskin rajoitettua. Eri kysymyksiä on toteutettu eri maissa hieman eri tavoin, vaikka tutkimus on toteutettu OECD:n suositusten mukaisesti. Esimerkiksi suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa kysyttiin monista asioista laajemmin kuin alkuperäisessä OECD-kyselyssä. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 8.)

Tässä opinnäytetyössä on käytetty osaa Kalmin ja Ruuskasen (2016) vuonna 2014 tehdyn kyselytutkimuksen kysymyksiä. Vakuutuslukutaitoon liittyviä kysymyksiä ei käytetty ollenkaan. Vertailukelpoisuuden vuoksi kysymykset ovat pyritty pitämään samanlaisina siinä määrin kuin se on ollut mahdollista. Joitain kysymyksiä on tiivistetty, jotta ne soveltuvat paremmin sähköiseen kyselylomakkeeseen ja ovat kyselyn vastaajalle helpommin ymmärrettävissä. Joihinkin kysymyksiin ei ollut saatavilla valmiita vastausvaihtoehtoja, joita käytettiin Suomessa tehdyssä tutkimuksessa. Näihin kysymyksiin luotiin sopivat vastausvaihtoehdot OECD:n (2015) opasta apuna käyttäen. Näiden kysymysten osalta vertailukelpoisuus Suomessa tehtyyn tutkimukseen on rajoitettua.

Kyselylomake koostuu viidestä osiosta, joita ovat vastaajan taustatiedot, taloudellinen tietämys, taloudellinen käyttäytyminen, taloudelliset asenteet ja itsearviointi vastaajan talousosaamisesta. Taustatiedoissa selvitetään vastaajan sukupuoli, ikä, vuosikurssi, opintojen suuntautuminen ja vuositulot. Toinen osio koostuu taloudelliseen tietämykseen liittyvistä kysymyksistä. Kysymykset ovat laskutehtäviä ja väittämiä. Kolmannessa osiossa on taloudelliseen käyttäytymiseen liittyviä väittämiä ja monivalintakysymyksiä. Neljännessä osiossa on kolme väittämää, jotka liittyvät taloudellisiin asenteisiin. Viidennessä osiossa vastaajan tulee antaa itsearvio omasta talousosaamisestaan.

5.4 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Kun puhutaan mittauksen luotettavuudesta, nousee esiin kaksi perustetta. Ne ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kertoo, mitataanko sitä, mitä piti. Todellisuudessa osio tai mittari saattaa mitata jotain muuta kuin sen luullaan mittaavan. Esimerkiksi, jos tutkimus toteutetaan eri maissa, joudutaan kyselylomake useimmiten kääntämään eri kielelle. Mikäli keskitytään ainoastaan huolelliseen kääntämiseen, voi siitä seurata se, että käännetty osio tai mittari saattaa mitata eri maissa ja kulttuureissa aivan eri asioita. Kyselylomakkeen kysymysten tulee siis mitata oikeita asioita yksiselitteisesti ja kattaa koko tutkimusongelma. Validiutta on hankala tarkastella jälkikäteen, joten se on varmistettava etukäteen. Huolellinen suunnittelu ja tarkoin harkittu tiedonkeruu sekä perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti edesauttavat validin tutkimuksen toteutusta. Validiteetista voidaan käyttää myös termiä pätevyys. Mittauksen luotettavuuden kannalta validiteetti on ensisijainen peruste. Mikäli ei olla mitattu oikeaa asiaa, ei reliabiliteetillakaan ole mitään merkitystä. (Heikkilä 2014, 27; Vehkalahti 2008, 40-41.)

Reliabiliteetti taas kertoo sen, miten tarkasti tutkittavaa asiaa mitataan. Siitä voidaan käyttää puolestaan termiä tarkkuus. Mitä vähemmän mittaukseen sisältyy mittausvirheitä, sitä parempi reliabiliteetti on. Tutkimuksesta saadut tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Virheitä voi sattua, joten tutkijan tulee olla tarkka ja kriittinen koko tutkimuksen ajan. Virheitä voi tulla tutkimuksen eri vaiheissa, kuten tietoja kerätessä, syöttäessä, käsiteltäessä ja tuloksia tulkittaessa. Hyvin pieni otoskoko aiheuttaa myös sattumanvaraisuutta tuloksiin. Otanta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon kato, joka saattaa joskus olla hyvinkin suuri. Kadolla tarkoitetaan lomakkeen palauttamatta jättäneiden määrää. On myös varmistettava, että otos edustaa koko perusjoukkoa, jota tutkitaan. (Heikkilä 2014, 28; Vehkalahti 2008, 41-42.)

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin on pyritty vaikuttamaan eri tavoin. Kyselylomakkeen kysymykset ovat samoja kuin mitä on käytetty Suomessa tehdyssä taloudellisen lukutaidon tutkimuksessa ja lähtökohta-

na on ollut OECD:n kehittämä kysely. Joitain kysymyksiä on lyhennetty sähköiseen lomakkeeseen sopivaksi ja kahteen kysymykseen luotiin vastausvaihtoehdot OECD:n opasta apuna käyttäen, kuitenkin niin, että vaihtoehdot sopivat valittuun kohderyhmään. Joidenkin kysymysten osalta vertailukelpoisuus on rajoitettua Suomessa tehtyyn tutkimukseen. Koska kysymyksiä on käytetty aiemmin tehdystä tutkimuksesta, niin voidaan olettaa, että se lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Kohderyhmäksi valittiin Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkieliset opiskelijat. Kyselylomake luodaan E-lomakkeella ja se lähetetään kohderyhmälle sähköpostitse. Sähköistä kyselylomaketta testataan ennen julkaisemista, jotta voidaan varmistua siitä, että kysymykset ovat ymmärrettäviä ja epäselvyyksiä ei ole. Myös lomakkeen täyttämiseen käytettävä aika halutaan varmistaa. Saadut vastaukset saadaan siirrettyä sähköisesti suoraan Excel-taulukkoon, jolloin tietojen syöttämiseen liittyvät mahdolliset virheet minimoituvat. Excelissä tulokset analysoidaan ja vastauksista tehdään erilaisia kuvioita havainnollistamaan saatuja tuloksia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tämän opinnäytetyön tutkimuksen tulokset. Ensin kerrotaan, kuinka tutkimus toteutui ja miten saatuja tuloksia on analysoitu. Sen jälkeen käsitellään saadut tulokset sanallisesti ja havainnollistetaan kuvioilla aihealueittain. Luvut ovat jaettu kyselylomakkeen mukaan vastaajien taustatietoihin, taloudelliseen tietämykseen, taloudelliseen käyttäytymiseen, taloudellisiin asenteisiin, itsearvioon vastaajan omasta talousosaamisesta ja tutkimustulosten yhteenvetoon. Analysoinnissa kerrotaan myös Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimuksessa saatu suomalaisten tulos. Tämä helpottaa vertailua ja yhteenvedon tekoa. Niihin kysymyksiin, joihin on olemassa oikea vastaus, kerrotaan se sekä sanallisesti että havainnollistetaan kuviossa. Viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto tutkimuksesta saaduista tuloksista ja vertaillaan saatuja tuloksia suomalaisille tehdyn tutkimuksen tuloksiin. Tuloksista on muodostettu taulukot taloudellisen lukutaidon osa-alueiden mukaan, josta näkee Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoiden ja suomalaisten prosenttiosuudet, erotus prosenttiosuuksien välillä sekä prosenttiosuuksien keskiarvo.

Tulokset kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoilta. Kysely lähetettiin kaikille liiketalouden opiskelijoille ja haluttu kohderyhmä pyrittiin tavoittamaan sähköpostiviestin otsikoinnilla. Kohderyhmä rajattiin suomenkielisiin päiväpuolen opiskelijoihin. Kysely oli auki noin viikon verran. Se lähetettiin opiskelijoille 23.1.2019 ja kyselyyn oli mahdollista vastata tammikuun loppuun asti. Opiskelijoille lähetettiin muistutus sähköpostiviesti pari päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Kysely toteutettiin E-lomakkeella ja saadut vastaukset siirrettiin Microsoft Officen Excel-ohjelmaan analysointia varten.

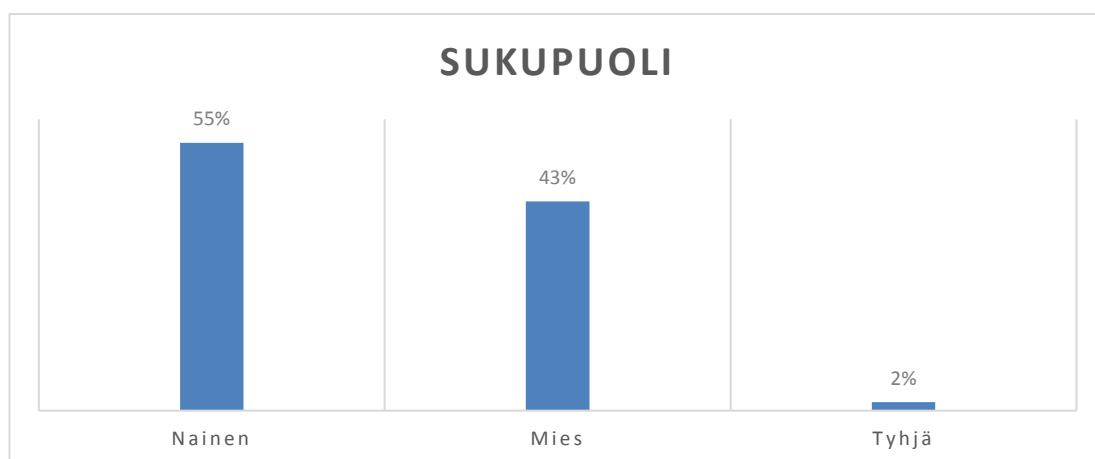
Vastauksia saatiin kaiken kaikkiaan 58 kappaletta ja kaikki saadut vastaukset olivat käyttökelpoisia. Yksittäisten tyhjiä vastausten määrä oli yhteensä kuusi kappaletta, eli määrä oli minimaalisen pieni. Suurimmaksi osaksi tyhjä vastaus pystyttiin ottamaan mukaan analysoimalla ne joko ”väärin” tai ”en osaa sanoa”. Mikäli tyhjää vastausta ei pystynyt analysoimaan, niin se liitettiin kuvioon mu-

kaan vaihtoehtona ”tyhjä”. Tulosten analysoinnissa mainitaan erikseen, onko mukana ollut tyhjiä vastauksia ja miten ne on otettu huomioon. Muutoin tulokset on analysoitu saatujen 58 kappaleen perusteella.

Saatujen vastausten määrä on kuitenkin pieni, joten tuloksia ei voida yleistää. Tulokset kuitenkin antavat viitteitä siitä, että millä tasolla Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkielisten opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on ja millä tasolla se on verrattuna suomalaisiin.

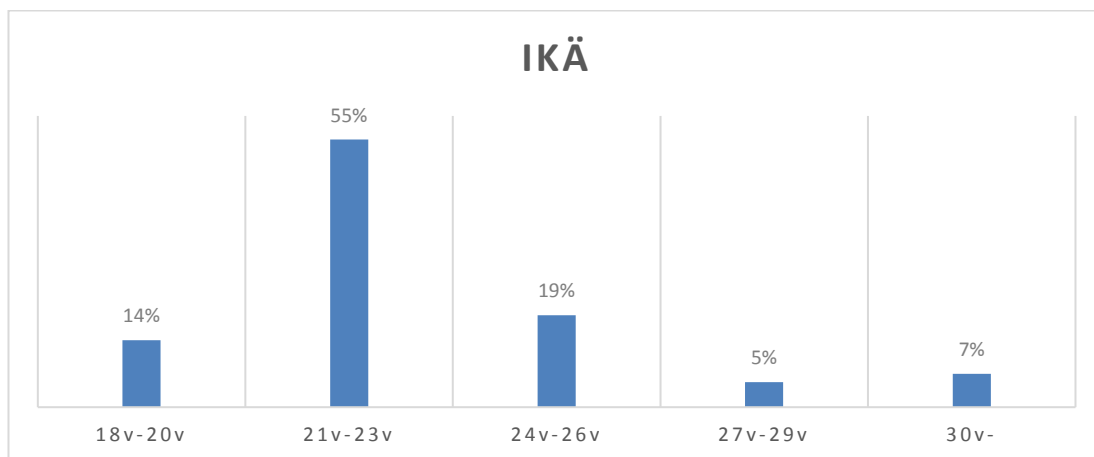
6.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyn alussa kysyttiin opiskelijoiden taustatietoja, kuten sukupuolta, ikää, monennenko vuoden opiskelija vastaaja on, mihin hän on opinnoissaan suuntautunut ja minkä suuruiset ovat vastaajan vuositulot.

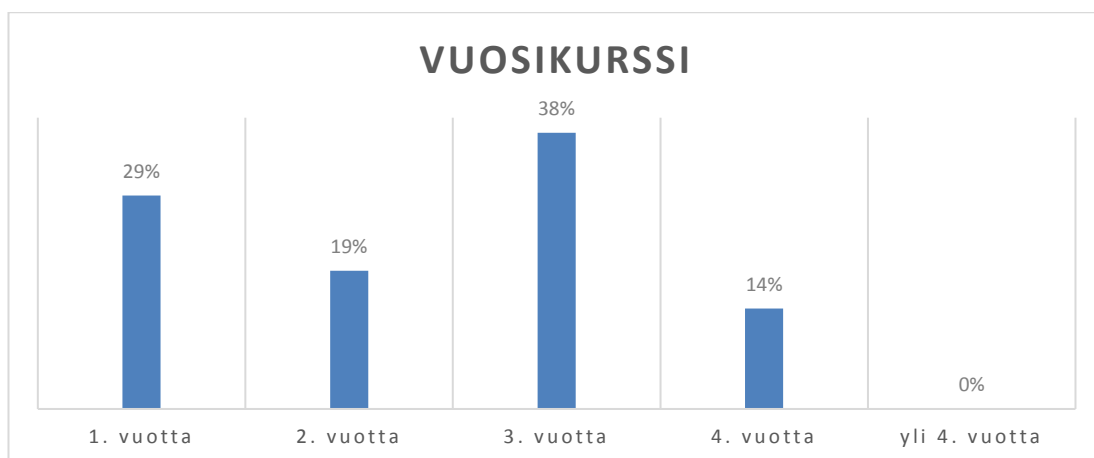
Kuvio 1. Vastaajien sukupuolijakauma.

Kuviosta 1 nähdään, että vastaajista 55 % oli naisia ja 43 % oli miehiä. Vastaajat jakautuivat melko tasaisesti sukupuolen perusteella. 2 % vastaajista jätti vastamatta tähän kysymykseen. Koska vastaukselle ei ollut sopivaa vaihtoehtoa valittavana, niin se otettiin mukaan vastausvaihtoehdolla ”tyhjä”.

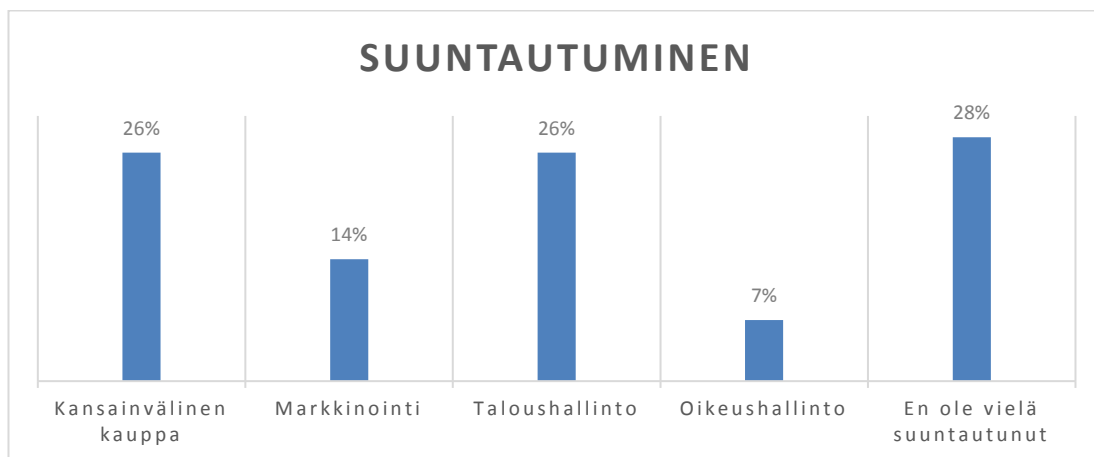
Kuvio 2. Vastaajien ikäjakauma.

Kuviosta 2 nähdään, että suurin osa kyselyyn vastanneista oli 21–23-vuotiaita eli 55 % vastaajista. Toiseksi eniten eli 19 % vastaajista oli 24–26-vuotiaita. 14 % vastaajista oli 18–20-vuotiaita. Yli 30-vuotiaita vastaajia oli 7 % ja vähiten eli 5 % vastaajista oli 27–29-vuotiaita.

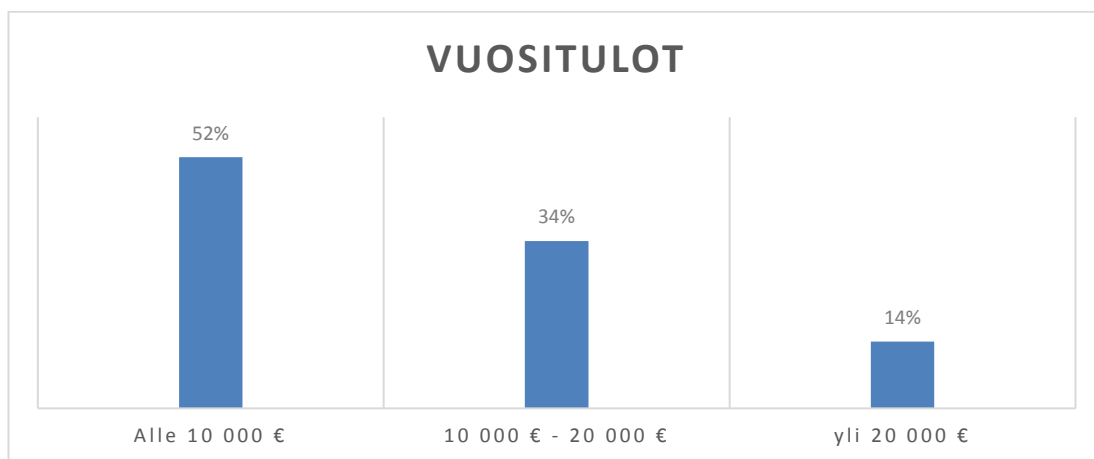
Kuvio 3. Vastaajien vuosikurssi.

Kuviosta 3 nähdään miten vastaajat ovat jakautuneet vuosikurssin mukaan. Eniten vastaajista oli kolmannen vuoden opiskelijoita eli 38 % ja toiseksi eniten ensimmäisen vuoden opiskelijoita eli 29 % vastaajista. Toisen vuoden opiskelijoita oli 19 % vastaajista ja neljännen vuoden opiskelijoita oli 14 %. Vastaajien joukossa ei ollut ainuttakaan, joka olisi opiskelut yli neljättä vuotta.

Kuvio 4. Jakauma vastaajien opintojen suuntautumisessa.

Kuten kuviosta 4 nähdään, niin vastaajista suurin osa eli 28 % ei ollut vielä suuntautunut. Suuntautumattomuuden selittää se, että vastaajista toiseksi eniten oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita, kuten kuviosta 3 näkee. Vastaajien opintojen suuntautuminen jakautui tasaisesti kansainvälisen kaupan 26 %:n ja taloushallinnon 26 %:n välillä. Vastaajista 14 % oli markkinoinnin opiskelijoita ja 7 % oli oikeushallinnon opiskelijoita.

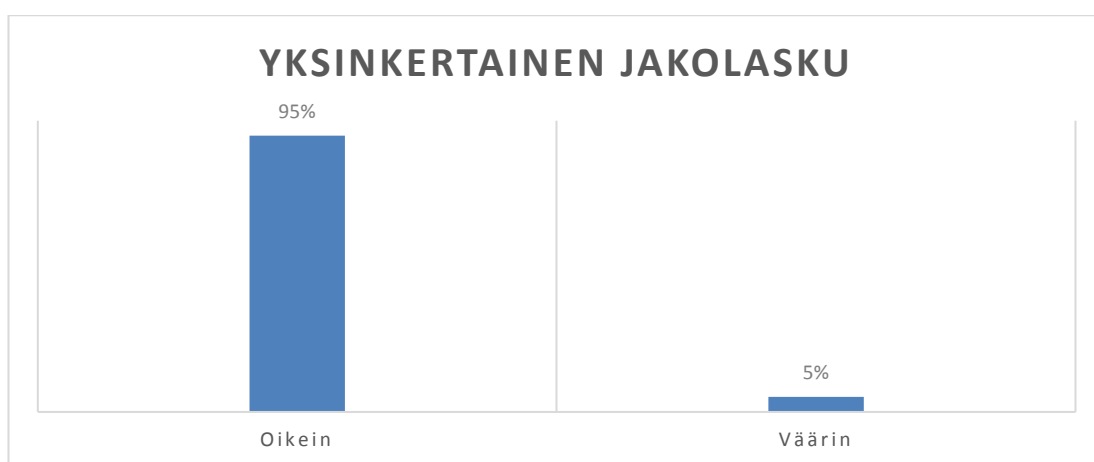

Kuvio 5. Vastaajien vuositulot.

Kuviosta 5 nähdään jakauma vastaajien vuosituloissa. Vastaajista yli puolet eli 52 % vastasi vuositulojen olevan alle 10 000 €. 34 % vastaajista vastasi vuosituloikseen 10 000-20 000 € ja 14 % vastaavasti ilmoitti vuosituloikseen yli 20 000 €.

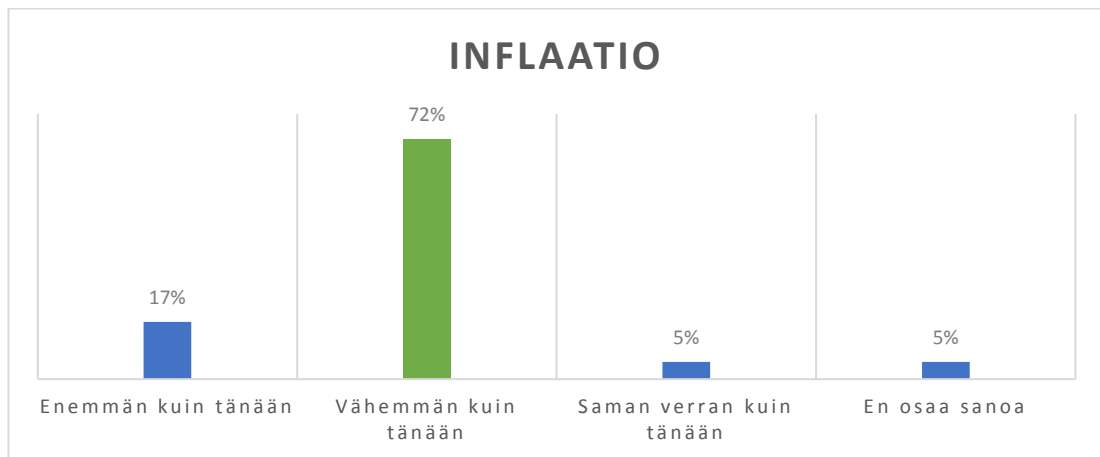
6.2 Taloudellinen tietämys

Taustatietojen jälkeen päästään taloudellisen lukutaidon osa-alueisiin liittyviin kysymyksiin. Ensiksi on taloudelliseen tietämykseen liittyviä kysymyksiä, joista ensimmäiset viisi kysymystä ovat yksinkertaisia laskutehtäviä ja loput kysymykset ovat väittämiä. Laskutehtävissä vastaaja vastasi joko avoimeen kenttään tai hänelle annettiin vastausvaihtoehdot. Väittämissä vastaajalle annettiin vastausvaihtoehdot ”tosi”, ”epätosi” ja ”en osaa sanoa”. Oikeat vastaukset kerrotaan sanallisesti ja kuvioissa ne ilmenevät vihreänä palkkina.

Kuvio 6. Yksinkertainen jakolasku.

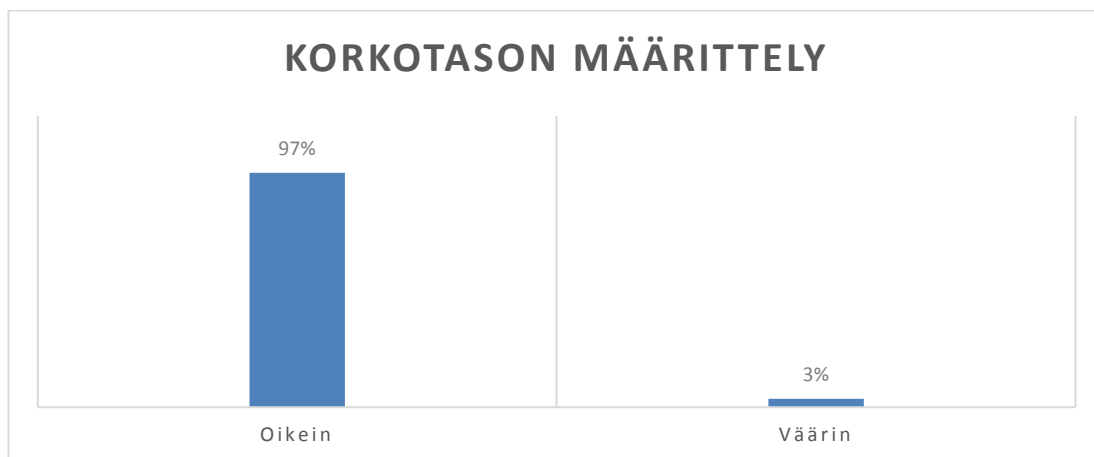
Ensimmäinen kysymys oli ”Viisi veljestä saa lahjaksi 1000 €. Kuinka paljon rahaa jokainen veljestä saisi, jos rahat jaettaisiin tasan veljesten kesken?” ja sen tarkoitus oli mitata vastaajien kykyä laskea yksinkertainen jakolasku. Vastaus annettiin avoimeen kenttään. Oikea vastaus on 200 €. Kuten kuvioista 6 nähdään, että 95 % vastaajista osasi vastata tähän kysymykseen oikein. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista 91 % oli osannut vastata tähän samaan kysymykseen oikein.

Kuvio 7. Inflaation vaikutus.

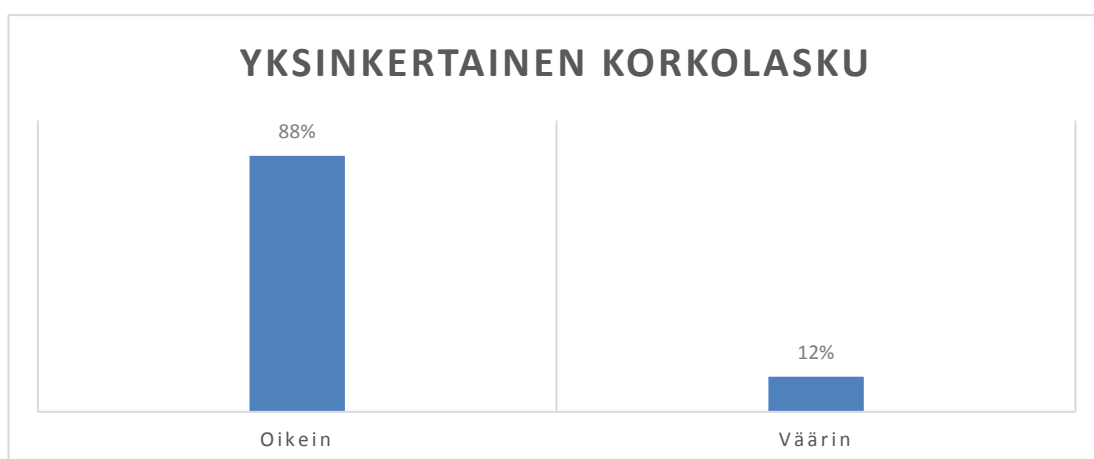
Toinen kysymys oli ”Laitat tilillesi 1000 €, jossa vuosikorko on 1 % eikä tuotosta makseta veroa. Inflaatio on 2 % vuodessa. Pystytkö vuoden päästä ostamaan tällä rahalla?”. Vastausvaihtoehtoiksi annettiin ”enemmän kuin tänään”, ”vähemmän kuin tänään”, ”saman verran kuin tänään” ja ”en osaa sanoa”. Kysymyksen tarkoituksena oli mitata vastaajien kykyä tunnistaa inflaation vaikutus rahan arvoon. Oikea vastaus on ”vähemmän kuin tänään”.

Kuviosta 7 nähdään, että vastaajista 72 % vastasi kysymykseen oikein eli ”vähemmän kuin tänään”. 17 % vastasi ”enemmän kuin tänään” ja 5 % ”saman verran kuin tänään”. ”En osaa sanoa” vastasi 5 % vastaajista. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista 77 % osasi vastata tähän kysymykseen oikein.

Kuvio 8. Korkotason määrittely.

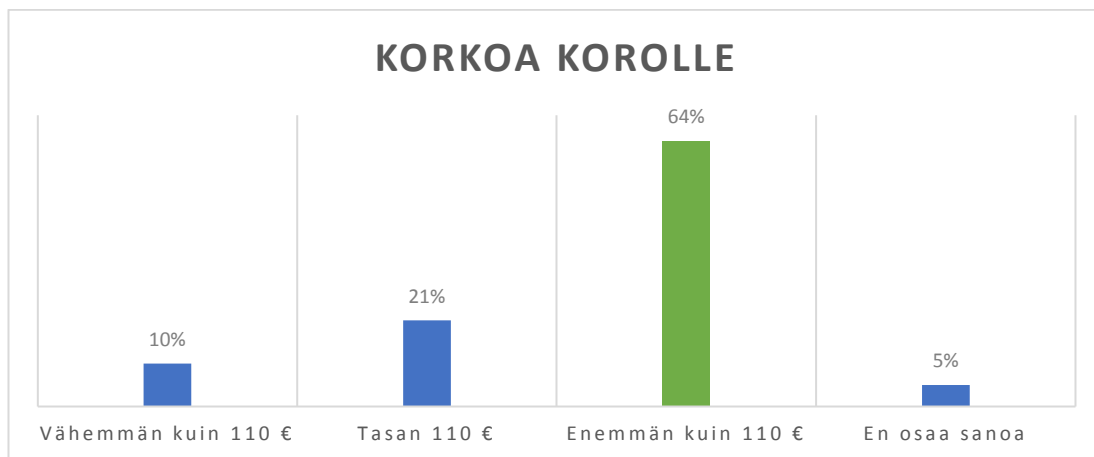
Kolmas kysymys oli ”Linaat ystävillesi 25 € ja hän maksaa takaisin lainaamasi 25 € seuraavana päivänä. Kuinka monta prosenttia korkoa hän on maksanut lainalleen?”. Vastaus annettiin avoimeen kenttään. Kysymyksen tarkoituksena oli mitata vastaajan kykyä määrittellä korkotaso. Oikea vastaus on 0 %. Kuten kuviosta 8 nähdään, liiketalouden opiskelijoista vastasi 97 % oikein. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista vastaavasti 98 % vastasi oikein. Tässä kysymyksessä oli yksi kappale tyhjiä vastauksia, joka analysoitiin vääränä vastauksena. Tämä nostaa väärin vastanneiden määrää (3 %).

Kuvio 9. Yksinkertainen korkolasku.

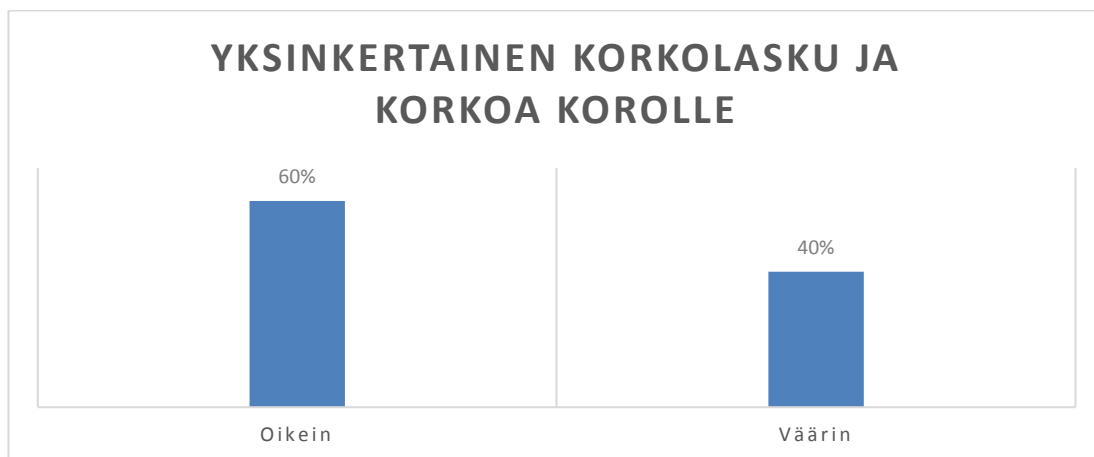
Neljäs kysymys oli ”Laitat 100 € säästötilille. Paljonko tilillä on rahaa vuoden lopussa, kun muita siirtoja ei tehdä ja 2 %:n vuosikorko on maksettu tilille? Tuotosta ei makseta veroa.” Vastaus annettiin avoimeen kenttään ja tarkoituksena oli mi-

tata vastaajan kykyä laskea yksinkertainen korkolasku. Oikea vastaus on 102 €. Kuvioista 9 nähdään, että kyselyyn vastanneista 88 % osasi vastata tähän kysymykseen oikein. Taulukosta 1 nähdään, että vastaavasti suomalaisista 79 % oli osannut vastata tähän samaan kysymykseen oikein. Tässä kysymyksessä tyhjiä vastauksia oli yhteensä kolme kappaletta, jotka analysoitiin vääränä vastauksena. Tämä vaikuttaa väärin vastanneiden määrään (12 %).

Kuvio 10. Korkoa korolle.

Viides ja viimeinen laskutehtävä mittasi vastaajan kykyä laskea korkoa korolle. Kysymys oli ”Säästötililläsi on 100 €. Kuinka paljon rahaa olisi tilillä viiden vuoden päästä, kun korko on 2 % vuodessa ja talletusten tuotosta ei peritä veroa.” ja vastastaajalle annettiin vastausvaihtoehdot. Vaihtoehdot olivat ”vähemmän kuin 110 €”, ”tasan 110 €”, ”enemmän kuin 110€” ja ”en osaa sanoa”. Kuten kuvioista 10 nähdään, oikea vastaus on ”enemmän kuin 110 €” ja vastaajista 64 % oli osannut vastata oikein tähän kysymykseen. Toiseksi eniten vastauksia sai ”tasan 110 €” eli 21 %. Vastaajista 10 % vastasi ”vähemmän kuin 110 €” ja 5 % ei osannut sanoa. Suomalaisista 58 % oli vastannut tähän kysymykseen ”enemmän kuin 110 €” (OECD 2016, 23).

Kuvio 11. Yksinkertainen korkolasku ja korkoa korolle.

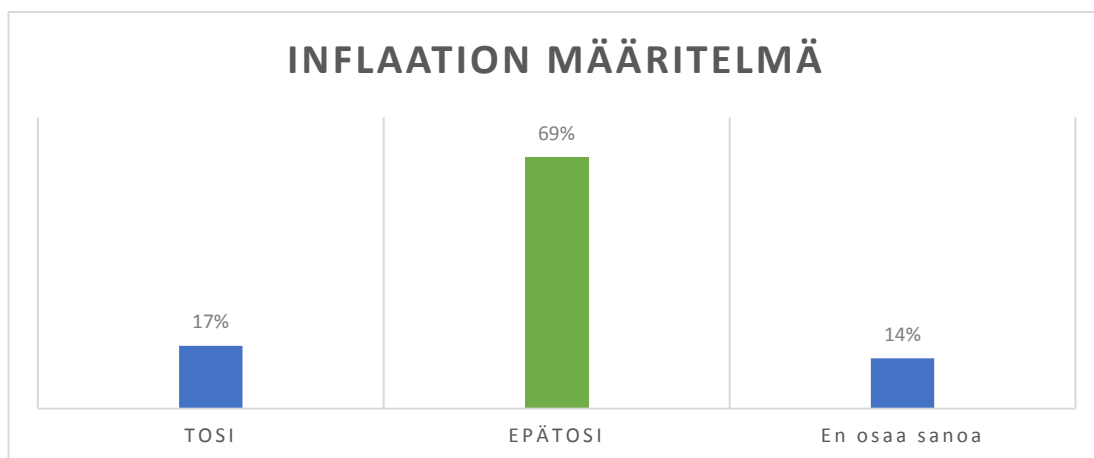
Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimuksessa oli OECD-tutkimuksen mukaisesti laskettu prosenttiosuus suomalaisista vastaajista, jotka olivat vastanneet oikein sekä yksinkertaista korkolaskua että korkoa korolle koskeviin kysymyksiin. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista 47 % oli vastannut oikein molempiin kysymyksiin. Liiketalouden opiskelijoista vastaavasti 60 % vastasi oikein kumpaankin kysymykseen, kuten kuviosta 11 nähdään. Vastaajista 40 % vastasi väärin joko toiseen tai molempiin kysymyksiin.

Kuvio 12. Riskin ja tuoton yhteys.

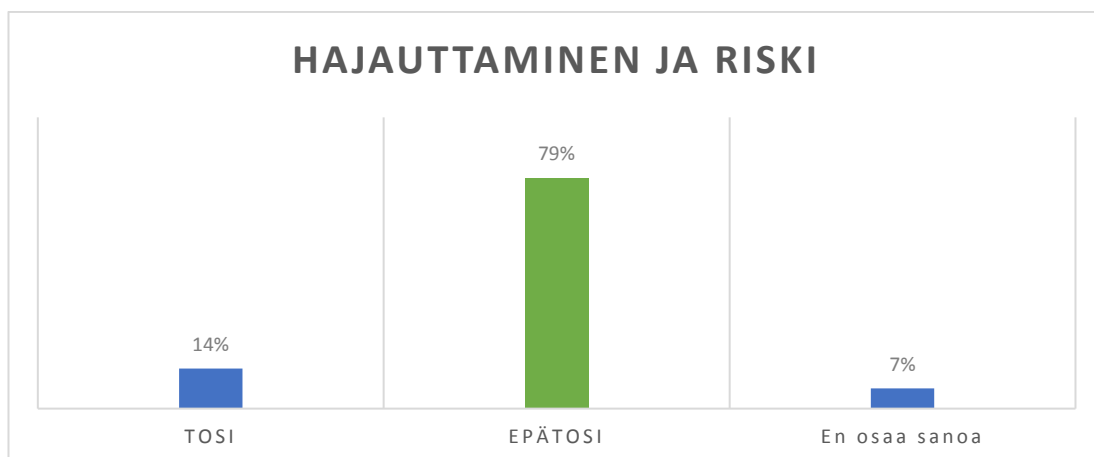
Kuudennessa kysymyksessä mitattiin vastaajan kykyä hahmottaa riskin ja tuoton yhteyttä väittämällä ”Sijoituksessa, jossa on korkea tuotto, on yleensä myös korkea riski.”. Kuviosta 12 nähdään, että oikea vastaus väittämään on ”tosi”. Kyselyyn vastanneista 98 % tiesi oikean vastauksen ja vain 2 % vastaajista vastasi

”epätosi”. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista vastaavasti 89 % osasi vastata oikein.

Kuvio 13. Inflaation määritelmä.

Seitsemäs väittämä käsitteli inflaation määritelmää. Väittämä oli ”Korkea inflaatio tarkoittaa elinkustannusten nopeaa laskua.”. Kuviosta 13 nähdään, että oikea vastaus väittämään on ”epätosi”. Vastaajista 69 % vastasi ”epätosi”, 17 % vastasi ”tosi” ja 14 % ei osannut sanoa. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista vastaavasti 58 % vastaajista vastasi ”epätosi”.

Kuvio 14. Hajauttamisen ja riskin välinen yhteys.

Kahdeksas väittämä oli riskin ja hajauttamisen välisestä yhteydestä. ”Kun sijoittaa useampaan kohteeseen, niin riski sijoituksen arvon alennuksesta yleensä on suurempi, kuin sijoittaessa vain yhteen kohteeseen.”. Kuten kuviosta 14 nähdään, oi-

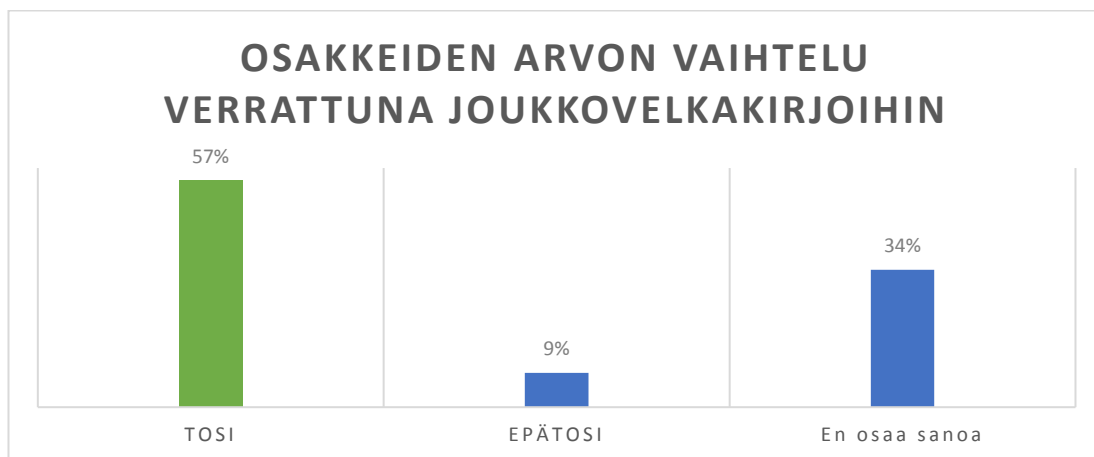
kea vastaus on ”epätosi”. Väittämään vastasi ”epätosi” 79 % vastaajista. 14% vastasi ”tosi” ja 7 % vastaajista ei osannut sanoa. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista 66 % tunnisti väittämän vääräksi.

Kuvio 15. Sijoitusrahaston tuotto ja sen yhteys aikaisempaan tuottoon.

Yhdeksännessä väittämässä väitettiin, että ”Sijoitusrahastoilla on varma tuotto, joka riippuu niiden aikaisemmasta tuotosta.”. Kuvioista 15 nähdään, että oikea vastaus on vihreänä palkkina näkyvä ”epätosi”. Vastaajista suurin osa eli 67 % vastasi väittämään ”epätosi”. Toiseksi eniten vastattiin ”en osaa sanoa” eli 21 % vastaajista ja 12 % vastasi ”tosi”.

Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista 58 % vastasi ”epätosi” tähän samaan kysymykseen. Tämä kysymys ei ollut mukana OECD:n alkuperäisessä kyselyssä, vaan se oli mukana ainoastaan suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa. Kysymys on tarkoitettu hieman vaikeammaksi, jotta se lisäisi hajontaa vastaajien välillä. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 11.)

Kuvio 16. Osakkeiden arvon vaihtelu verrattuna joukkovelkakirjoihin.

Kymmenes väittämä käsitteli osakkeiden arvon vaihtelua joukkovelkakirjoihin verrattuna. Väittämänä oli ”Osakkeiden arvo vaihtelee pitkällä aikavälillä enemmän kuin joukkovelkakirjalainojen.”. Oikea vastaus väittämään on ”tosi”. Kuvios-
ta 16 nähdään, että vastaajista 57 % osasi vastata väittämään oikein eli he vastasi-
vat ”tosi”. Toiseksi eniten eli 34 % vastaajista vastasi ”en osaa sanoa” ja ”epätosi”
vastasi 9 %.

Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista väittämän todeksi tunnisti 60 % vastaa-
jista. Tämäkään kysymys ei ollut mukana OECD:n alkuperäisessä kyselyssä. Se
oli mukana ainoastaan suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa lisäämässä hajontaa
vastaajien välillä. Kysymys on tarkoitettu hieman vaikeammaksi. (Kalmi & Ruus-
kanen 2016, 11.)

Kuvio 17. Joukkovelkakirjojen arvo korkotason muuttuessa.

Taloudellisen tietämyksen osiossa viimeinen väittämä oli ”Yleisen korkotason noustessa joukkovelkakirjalainojen arvo nousee.”. Kuvioista 17 nähdään, että väittämä on ”epätosi” ja vastaajista vain 17 % tiesi väittämän epätodeksi. Eniten vastauksia sai vastausvaihtoehto ”tosi”, sillä 48 % vastaajista piti väittämää totena. 34 % vastaajista ei osannut sanoa.

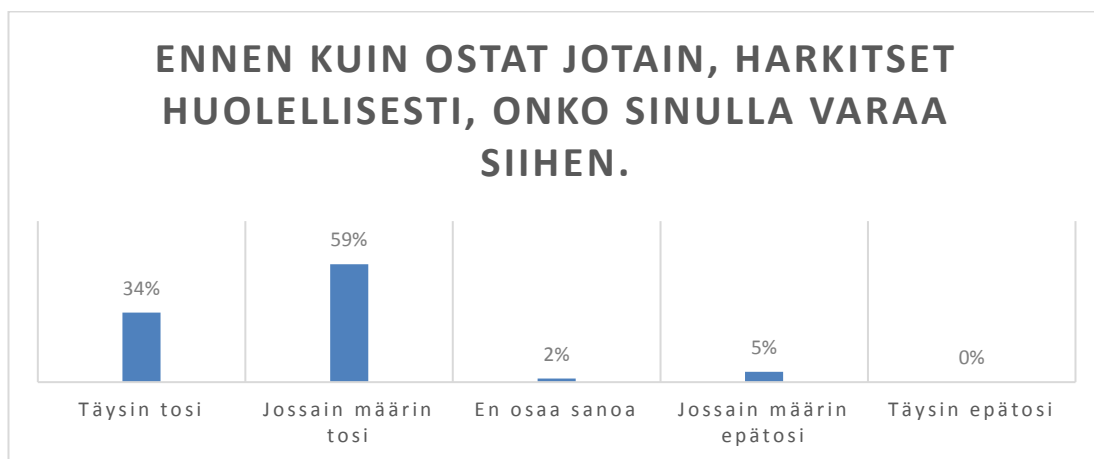
Taulukosta 1 nähdään, että suomalaisista vastaajista väittämää epätotena piti 24 %. Tämä kysymys oli myös tarkoitettu vaikeammaksi kysymykseksi hajonnan lisäämiseksi vastaajien keskuudessa. Kysymys edellyttää kehittyneempää talousasioiden hallintaa. Kysymys ei myöskään ollut mukana OECD:n alkuperäisessä kyselyssä, vaan se oli mukana ainoastaan suomalaisille tehdystä tutkimuksesta. (Kalmi & Ruuskanen 2016, 11.)

6.3 Taloudellinen käyttäytyminen

Toinen taloudellisen lukutaidon osa-alue on taloudellinen käyttäytyminen. Kysymykset ovat väittämiä ja monivalintakysymyksiä. Väittämiä on viisi kappaletta ja vastaajan tuli vastata väittämään sen mukaan, kuinka totena tai epätotena hän piti väitettä kohdallaan. Väittämissä vastausvaihtoehtoina on ”täysin tosi”, ”jossain määrin tosi”, ”en osaa sanoa”, ”jossain määrin epätosi” ja ”täysin epätosi”. Tuloksissa lasketaan yhteen niiden vastaajien prosenttiosuus, jotka ovat pitäneet väitettä totena kohdallaan eli he ovat vastanneet joko ”täysin tosi” tai ”jossain määrin to-

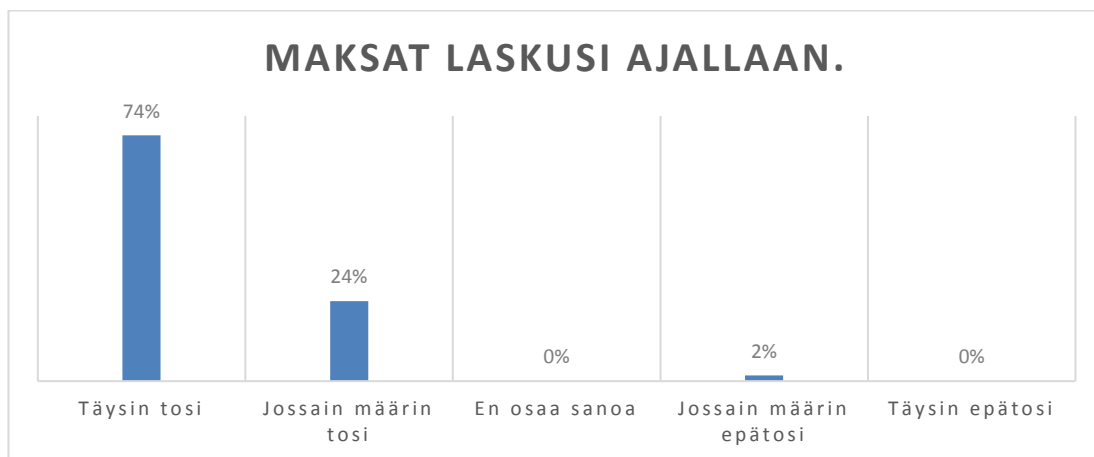
si”. Tätä yhteenlaskettua prosenttiosuutta verrataan suomalaisille tehtyyn tutkimukseen.

Monivalintakysymykset koskevat säästämistapoja, vastaajan tulojen riittävyyttä viimeisen 12:n kuukauden aikana ja menojen kattamistapoja, kun tulot eivät ole riittäneet. Näiden kysymysten kohdalla vertailun tekeminen opiskelijoiden ja suomalaisten välillä on hankalaa, koska tiedossa ei ole tarkkoja vastausvaihtoehtoja ja mitä suomalaisessa tutkimuksessa on käytetty ja miten ne on analysoitu. Tässä opinnäytetyössä tehdyssä tutkimuksessa vastausvaihtoehtojen valintaan ja analysoimiseen on käytetty apuna OECD:n (2015) oppaasta.

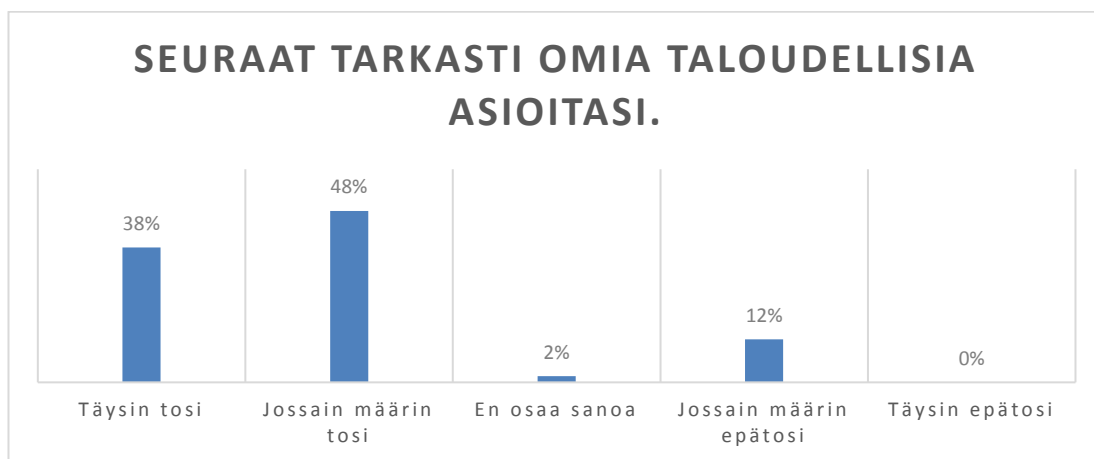
Kuvio 18. Harkitseminen ennen ostopäätöksen tekoa.

Taloudellisen käyttäytymisen osion ensimmäinen väite oli ”Ennen kuin ostat jotain, harkitset huolellisesti, onko sinulla varaa siihen.”. Kuviosta 18 nähdään, että yhteensä 93 % piti väittämää totena kohdallaan, jolloin he vastasivat joko ”täysin tosi” (34 %) tai ”jossain määrin tosi” (59 %). 5 % vastaajista vastasi ”jossain määrin epätosi” ja 2 % ei osannut sanoa. Kukaan vastaajista ei pitänyt väitettä kohdallaan täysin epätotena. Melkein kaikki vastaajat siis harkitsevat huolellisesti ennen ostamista, onko heillä varaa. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista yhteensä 83 % piti väitettä kohdallaan täysin tai jossain määrin totena.

Kuvio 19. Laskujen maksaminen ajallaan.

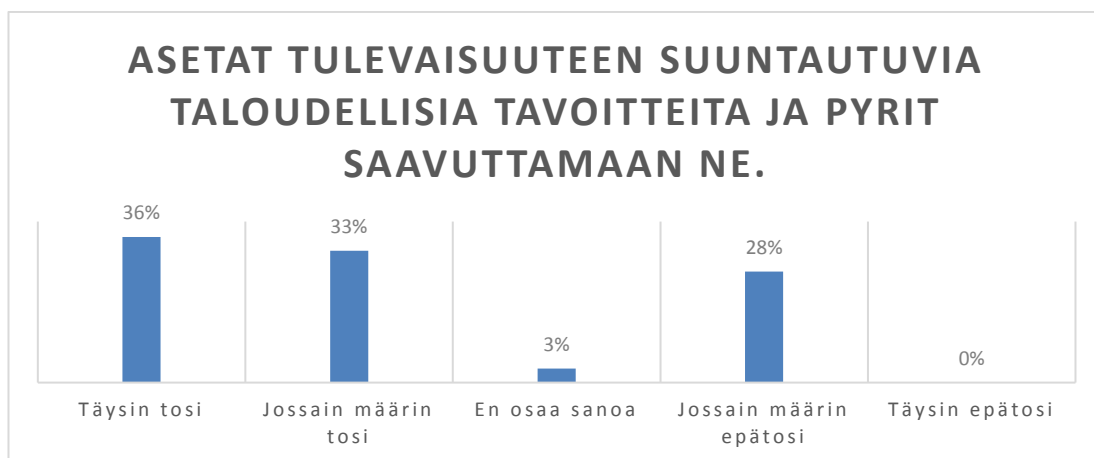
Toinen väittämä oli ”Maksat laskusi ajallaan.”. Kuten kuvioista 19 nähdään, täysin totena väittämää piti 74 % ja jossain määrin totena 24 % vastaajista eli yhteensä 98 % vastaajista maksavat laskunsa ajallaan. Ainoastaan 2 % prosenttia vastaajista piti väittämää kohdallaan jossain määrin epätotena. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista vastaavasti yhteensä 94 % piti väitettä täysin tai jossain määrin totena.

Kuvio 20. Omien taloudellisten asioiden seuranta.

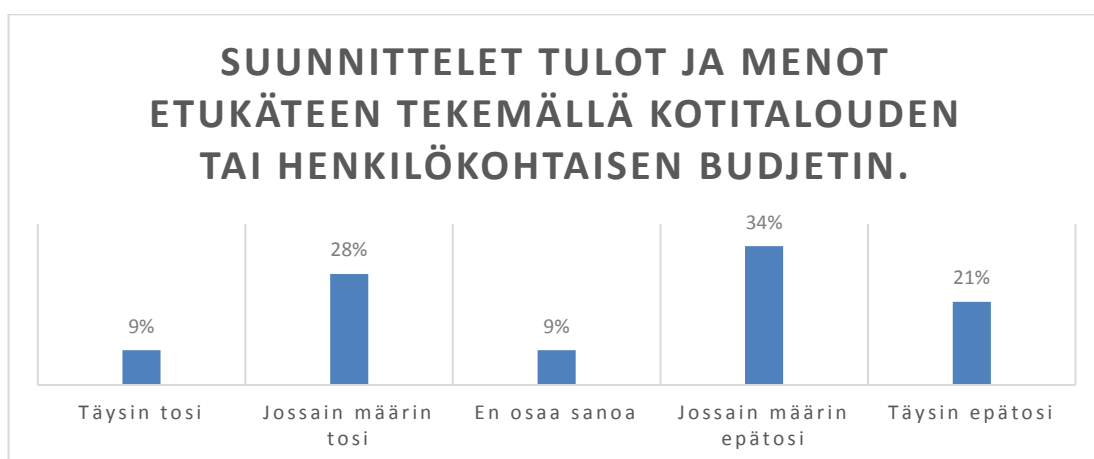
Kolmas väittämä oli ”Seuraat tarkasti omia taloudellisia asioitasi.” Kuvioista 20 nähdään, että yhteensä 86 % vastaajista piti väitettä kohdallaan joko täysin totena (38 %) tai jossain määrin totena (48 %). Jossain määrin epätotena väitettä piti 12 % vastaajista ja 2 % ei osannut sanoa. Suurin osa vastaajista seuraa tarkasti omia

taloudellisia asioitaan. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista 86 % piti väitettä täysin tai jossain määrin totena omalla kohdallaan.

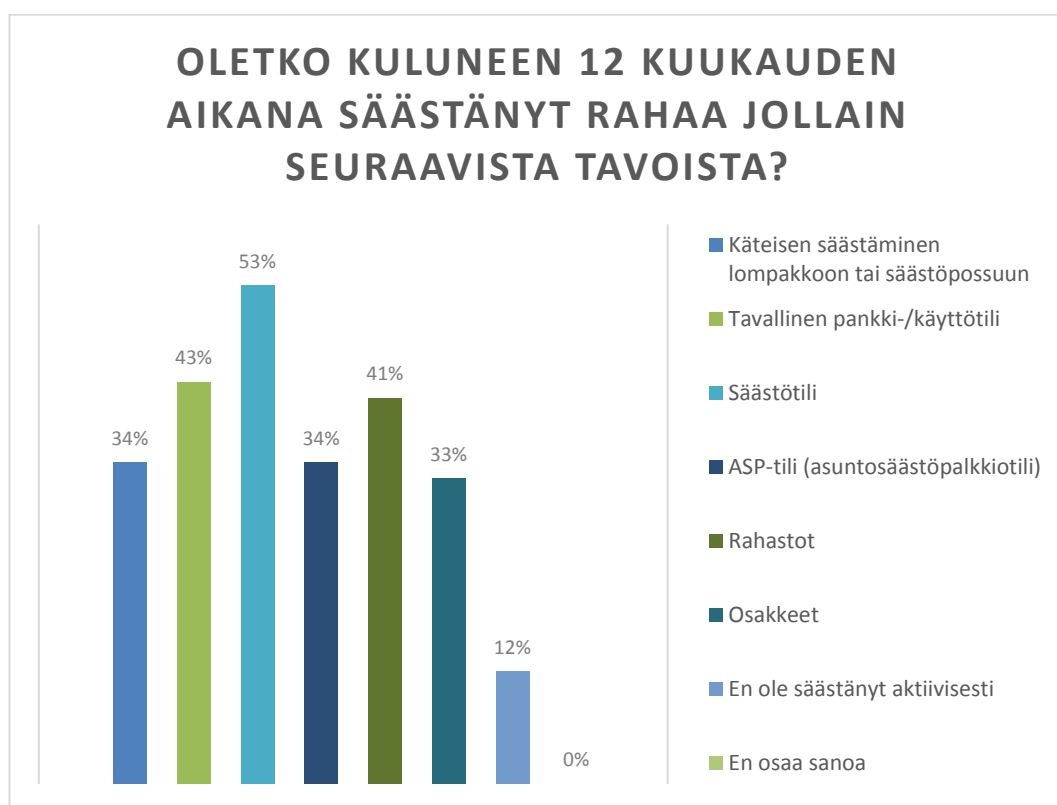
Kuvio 21. Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen.

Neljännessä väittämässä väitettiin, että ”Asetat tulevaisuuteen suuntautuvia taloudellisia tavoitteita ja pyrit saavuttamaan ne.”. Kuten kuviosta 21 nähdään, vastaukset jakautuivat tasaisesti ”täysin tosi” 36 %, ”jossain määrin tosi” 33 % ja ”jossain määrin epätosi” 28 % välillä. Ainoastaan 3 % vastaajista ei osannut sanoa. Yhteensä 69 % vastaajista asettavat taloudellisia tulevaisuuden tavoitteita ja pyrkivät saavuttamaan ne. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista vastaavasti 74 % pitää väitettä täysin tai jossain määrin totena.

Kuvio 22. Kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin tekeminen.

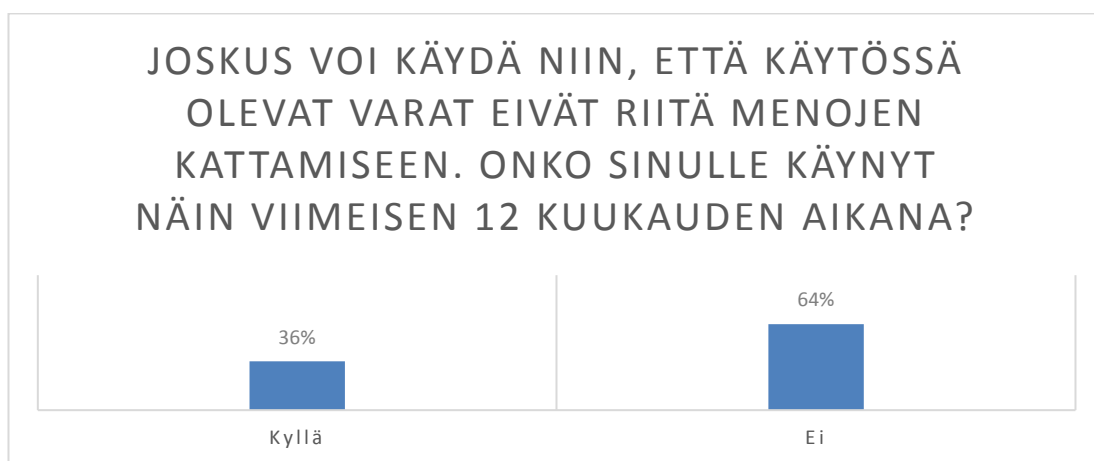
Viides ja viimeinen väittämä taloudellisen käyttäytymisen osiossa koski budjetoitua. Väittämänä oli ”Suunnittele tulot ja menot etukäteen tekemällä kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin.”. Kuviosta 22 nähdään, että vastaajista yhteensä 55 % piti väitettä kohdallaan joko jossain määrin epätotena 34% tai täysin epätotena 21 %. Eli yli puolet vastaajista ei tee budjettia. Täysin totena (9 %) tai jossain määrin totena (28 %) väitettä piti omalla kohdallaan yhteensä 37 % vastaajista. 9 % vastaajista ei osannut sanoa. Vastausten joukossa oli yksi kappale tyhjiä vastauksia, joka analysoitiin ”en osaa sanoa”. Tämä vaikuttaa ”en osaa sanoa” vastausten osuuteen. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista 26 % piti väitettä kohdallaan täysin tai jossain määrin totena.

Kuvio 23. Säästämistavat kuluneen 12 kuukauden aikana.

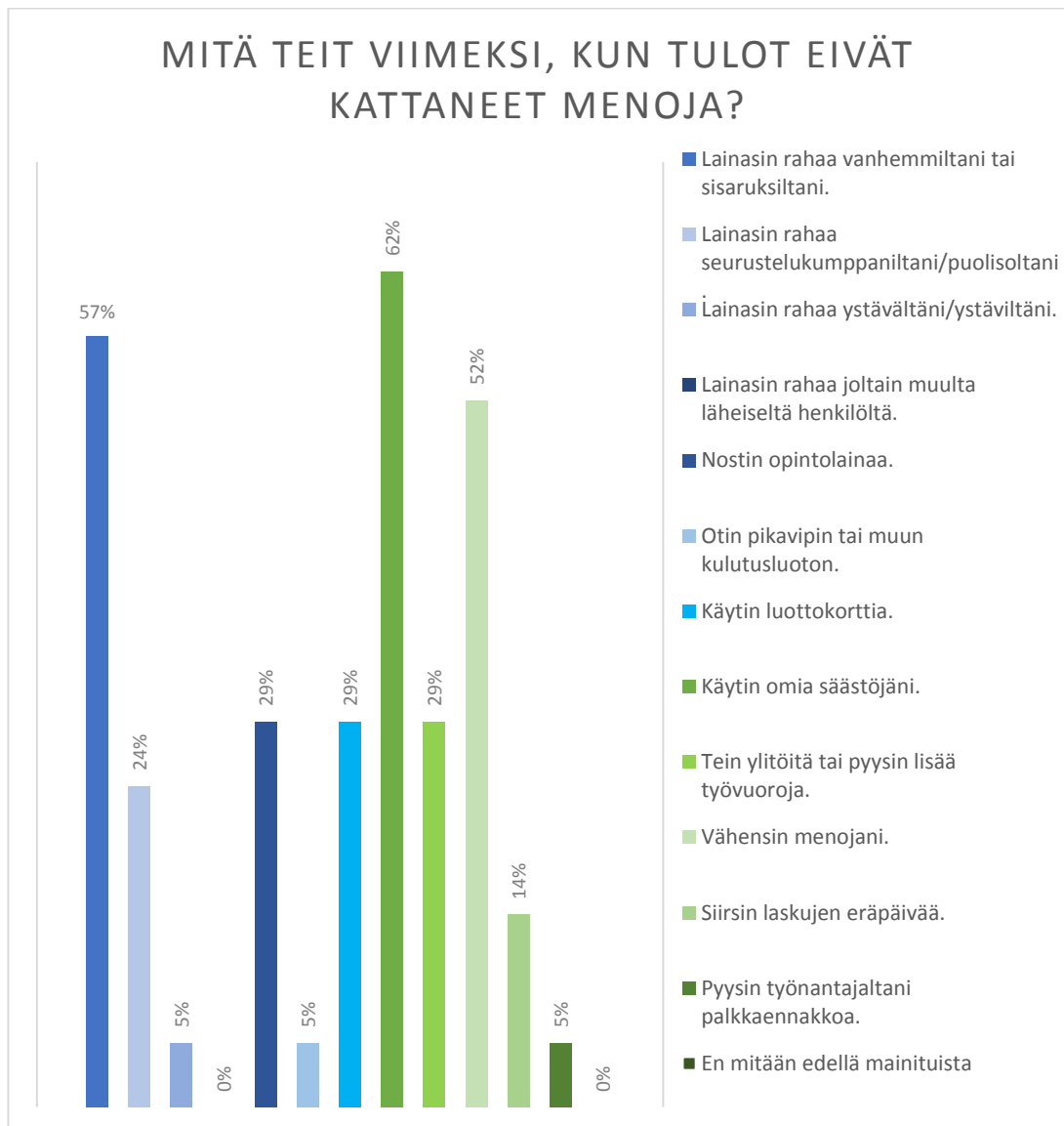
Taloudellisen käyttäytymisen osiossa vastaajilta kysyttiin ovatko he säästäneet rahaa kuluneen 12 kuukauden aikana jollain tavalla. Vastaajan oli mahdollista valita useampi kuin yksi vaihtoehto. Kuviosta 23 nähdään, että vastaajista 12 % kertoi, ettei ole säästänyt aktiivisesti kuluneen 12 kuukauden aikana. Tämän perusteella 88 % vastaajista on säästänyt jollain tavalla kuluneen vuoden aikana. Vas-

taukset jakautuivat melko tasaisesti kuuden eri vaihtoehdon kesken. Selvästi yleisin säästämistapa vastaajien keskuudessa on säästötilille säästäminen (53 %). Tavalliselle pankki-/käyttötilille säästää 43 % vastaajista ja näin ollen se oli toiseksi yleisin säästämistapa. Kolmanneksi eniten vastaajat säästävät rahastoihin (41 %). Vastaajista 34 % säästää käteistä rahaa, 34 % säästää asuntosäästöpalkkiotilille ja 33% säästää osakkeiden avulla. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista 73 % kertoo säästävänsä aktiivisesti. Suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa käytetyistä säästämistapojen vastausvaihtoehdoista ja tuloksista ei ole tarkempia tietoja.

Kuvio 24. Varojen riittävyys kuluneen 12 kuukauden aikana.

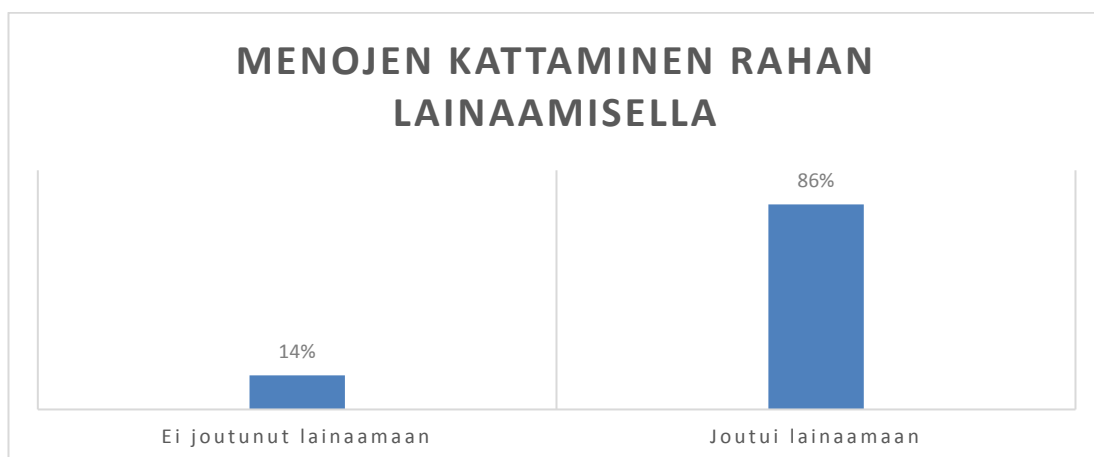
Taloudellisen käyttäytymisen osiossa kaksi viimeistä monivalintakysymystä ovat yhdistelmäkysymys. Vastaajilta kysyttiin ensiksi ovatko he joutuneet kuluneen 12 kuukauden aikana tilanteeseen, jossa käytössä olevat varat eivät ole riittäneet menojen kattamiseen. Kuten kuvioista 24 nähdään, yli puolet vastaajista eli 64 % vastasi, ettei ole ollut kyseisessä tilanteessa viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaajista 36 % ilmoitti, että viimeisen vuoden aikana on käynyt niin, että käytössä olleet varat eivät ole kattaneet kaikkia menoja. Mikäli vastaaja vastasi tähän kysymykseen ”kyllä”, niin häntä pyydettiin vastaamaan myös seuraavaan kysymykseen. Suomalaisista vastaajista 30 % vastasi, että menot ovat ylittäneet käytössä olevat varat kuluneen 12 kuukauden aikana (Kalmi & Ruuskanen 2016, 13).

Kuvio 25. Menojen kattamistavat, kun tulot eivät riittäneet.

Mikäli vastaaja vastasi edelliseen kysymykseen ”kyllä”, häntä pyydettiin vastaamaan myös tähän kysymykseen. Kysymyksellä kartoitetaan sitä, mitä vastaaja on tehnyt kattaakseen menot, kun käytössä olevat varat eivät ole riittäneet. Vastaajan oli mahdollista valita useampi kuin yksi vastausvaihtoehto. Kuviossa 25 vasemmalla puolella siniset palkit kertovat menojen kattamistavoista, joihin liittyy rahan lainaaminen. Oikealla olevat vihreät palkit ovat vastaavasti muita menojen kattamiskeinoja kuin lainaaminen.

Kuviosta 24 nähdään, että vastaajista 36 % oli ollut kuluneen 12 kuukauden aikana siinä tilanteessa, että menot ylittivät käytössä olevat varat. Heistä 62 % vastasi käyttäneensä omia säästöjä menojen kattamiseen. Toiseksi yleisin tapa oli lainata rahaa vanhemmilta tai sisaruksilta (57 %). Menojen vähentäminen oli kolmanneksi yleisin tapa, sillä 52 % vastaajista vastasi tekevänsä näin. Vastaajista 29 % käytti menojen kattamiseen opintolainan nostoa, luottokortin käyttöä ja ylitöiden tai ylimääräisten työvuorojen tekemistä. Seurustelukumppaniltaan/puolisoltaan oli lainannut rahaa 24 % vastaajista ja 14 % ilmoitti siirtäneensä laskujen eräpäivää. Ystävältä/ystäviltä rahan lainaaminen, pikavipin tai kulutusluoton nosto ja palkkaennakon pyytäminen olivat tapoja, joita käytettiin hyvin vähän menojen kattamiseen. Vain 5 % vastaajista kertoi tekevänsä näin. Kukaan vastaajista ei kertonut lainaavansa rahaa joltain muulta läheiseltä henkilöltä tai tekevänsä jotain muuta kuin edellä mainittuja tapoja. Suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa käytetyistä menojen kattamistapojen vastausvaihtoehdoista ja tuloksista ei ole tarkempaa tietoa.

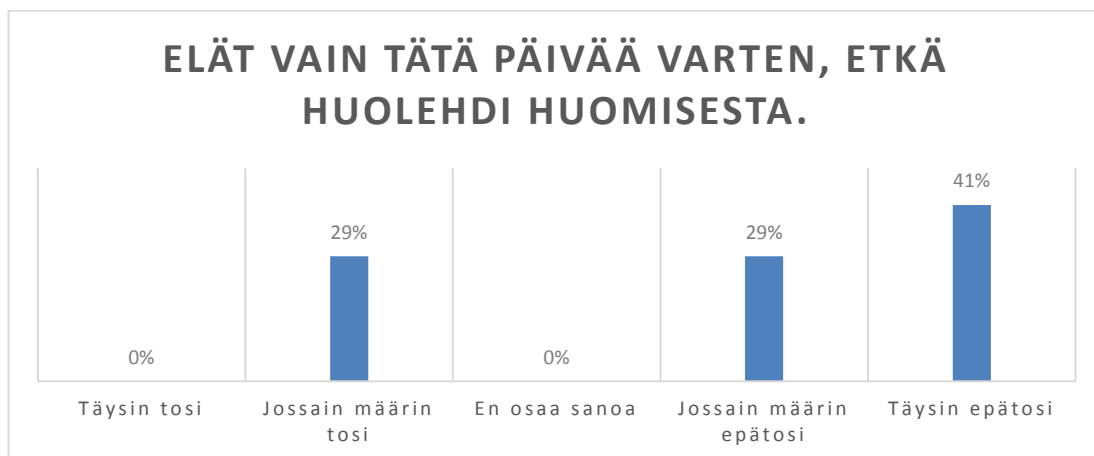

Kuvio 26. Menojen kattaminen rahan lainaamisella.

Kuviosta 26 nähdään, että ”kyllä” vastanneista opiskelijoista ainoastaan 14 % oli selvinnyt menojen kattamisesta jollain muulla keinolla kuin rahan lainaamisella. Toisin sanoen 86 % vastaajista oli joutunut turvautumaan jollain tapaa rahan lainaamiseen. Taulukosta 2 nähdään, että suomalaisista vastaajista 85 % oli selvinnyt menojen ylityksestä ilman rahan lainaamista. Toisin sanoen 15 % oli joutunut lainaamaan rahaa kattaakseen menot.

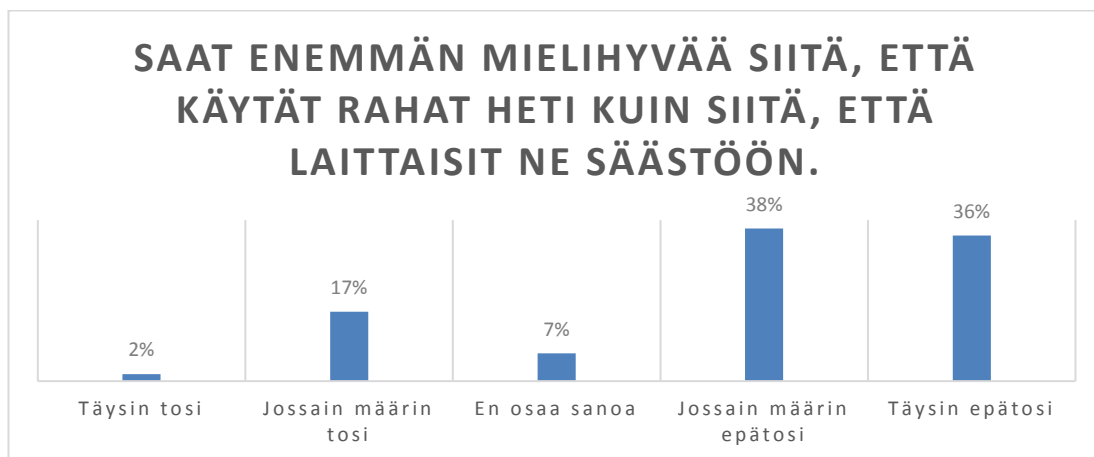
6.4 Taloudelliset asenteet

Kolmas ja viimeinen taloudellisen lukutaidon osio on taloudelliset asenteet. Taloudellista asennetta mitataan kolmen väittämän avulla. Vastaajan tulee vastata väittämään sen mukaan, kuinka totena tai epätotena hän pitää väitettä kohdallaan. Vastaajalle annettiin valmiit vastausvaihtoehdot ja ne olivat ”täysin tosi”, ”jossain määrin tosi”, ”en osaa sanoa”, ”jossain määrin epätosi” ja ”täysin epätosi”. Tuloksissa lasketaan yhteen niiden vastaajien prosenttiosuus, jotka eivät ole pitäneet väitettä totena kohdallaan eli he ovat vastanneet joko ”jossain määrin epätosi” tai ”täysin epätosi”. Tätä yhteenlaskettua prosenttiosuutta verrataan suomalaisille tehtyyn tutkimukseen.

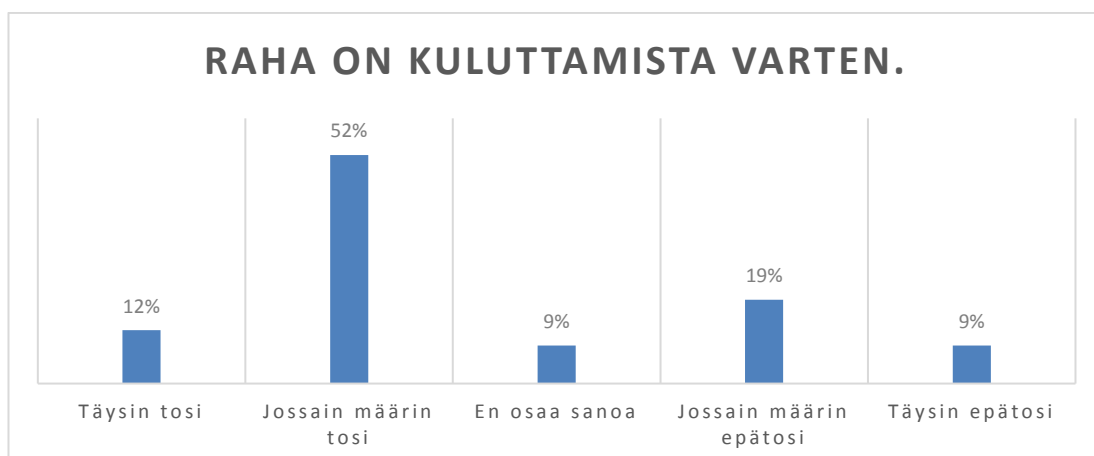
Kuvio 27. Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomisesta.

Ensimmäinen väittämä oli ”Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomisesta.”. Kuvioista 27 nähdään, että vastaajista yhteensä 70 % piti väitettä epätotena kohdallaan. Heistä 41 % vastasi ”täysin epätosi” ja 29 % vastaajista vastasi ”jossain määrin epätosi”. 29 % vastaajista vastasi väitteen olevan ”jossain määrin tosi” kohdallaan. Taulukosta 3 nähdään, että suomalaisista vastaajista 68 % oli eri mieltä väitteen kanssa.

Kuvio 28. Mielihyvän saaminen rahankuluttamisesta verrattuna säästämiseen.

Toinen väittämä oli ”Saat enemmän mielihyvää siitä, että käytät rahat heti kuin siitä, että laittaisit ne säästöön.”. Kuvioista 28 nähdään, että vastaajista 38 % vastasi ”jossain määrin epätosi” ja 36 % ”täysin epätosi” eli yhteensä 74 % vastaajista piti väittämää epätotena kohdallaan. Vastaajista 17 % vastasi ”jossain määrin tosi” ja 2 % ”täysin tosi” eli yhteensä 19 % piti väittämää totena kohdallaan. 7 % vastaajista ei osannut sanoa. Taulukosta 3 nähdään, että suomalaisista vastaajista 59 % oli eri mieltä väitteen kanssa.

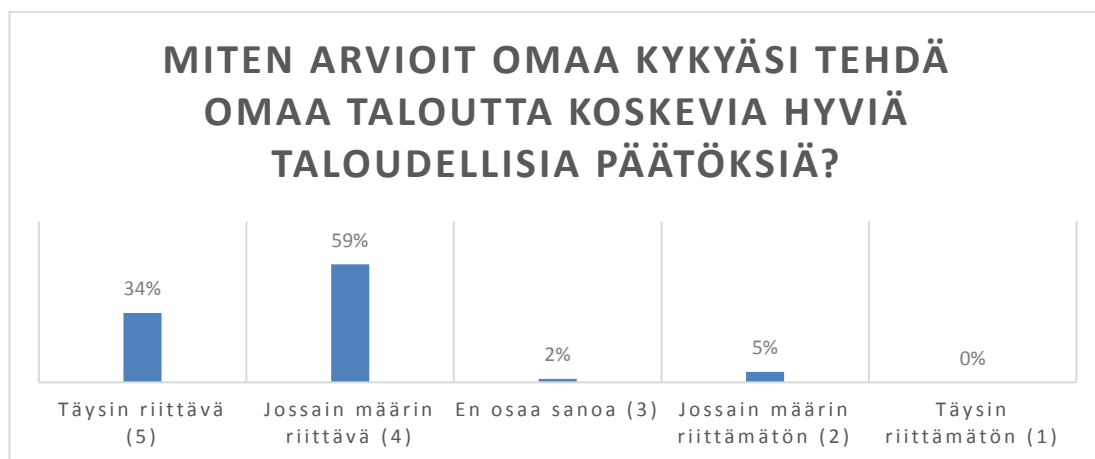
Kuvio 29. Raha on kuluttamista varten.

Kolmas ja viimeinen väittämä oli ”Raha on kuluttamista varten.”. Kuvioista 29 nähdään, että suurin osa vastaajista piti väitettä totena omalla kohdallaan. 12 % vastaajista vastasi ”täysin tosi” ja 52 % ”jossain määrin tosi” eli yhteensä 64 % vastaajista piti väitettä totena. Vastaajista 19 % vastasi ”jossain määrin epätosi” ja

9 % ”täysin epätosi” eli yhteensä 28 % vastaajista piti väitettä epätotena kohdallaan. 9 % vastaajista ei osannut sanoa. Taulukosta 3 nähdään, että suomalaisista 17 % oli eri mieltä väittämän kanssa.

6.5 Itsearvio talousosaamisesta

Kyselyn viimeisessä osassa pyydettiin vastaajaa arvioimaan omaa talousosaamistaan. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin ”täysin riittävä”, ”jossain määrin riittävä”, ”en osaa sanoa”, ”jossain määrin riittämätön” ja ”täysin riittämätön”. Tuloksessa lasketaan yhteen niiden vastaajien prosenttiosuus, jotka ovat arvioineet oman talousosaamisensa joko ”täysin riittävä” tai ”jossain määrin riittävä”. Tätä yhteenlaskettua prosenttiosuutta verrataan suomalaisille tehtyyn tutkimukseen.

Kuvio 30. Vastaajien itsearvio omasta talousosaamisesta.

Viimeisessä osiossa pyydettiin vastaajaa arvioimaan vastaajan omaa kykyä tehdä omaa taloutta koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä. Kuten kuvioista 30 nähdään, vastaajista peräti 93 % arvioi kykynsä tehdä omaa taloutta koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä riittäväksi. Heistä 34 % vastasi ”täysin riittävä” ja 59 % ”jossain määrin riittävä”. Ainoastaan 5 % vastaajista koki kykynsä tehdä omaa taloutta koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä jossain määrin riittämättömäksi. Kukaan vastaajista ei kokenut kykynsä olevan täysin riittämätön. 2 % vastaajista ei osannut sanoa. Suomalaisista vastaajista sen sijaan yhteensä 74 % arvioi kykynsä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä melko korkeaksi tai korkeaksi (Kalmi & Ruuskanen 2016, 11).

Kalmin ja Ruuskasen tutkimuksessa (2016) pyydettiin vastaajia arvioimaan omaa talousosaamistaan skaalalla yhdestä viiteen. Skaalassa numero viisi on ”täysin riittävä” ja numero yksi ”täysin riittämätön”. Suomalaiset arvioivat talousosaamisensa varsin korkealle tasolle, kun keskiverto pistemäärä oli 4,1/5 (Kalmi & Ruuskanen 2015, 11). Kuten taulukosta 4 nähdään, niin ikäluokista alle 35-vuotiaat arvioivat osaamisensa matalimmaksi (4,0). Opiskelijoiden keskiverto pistemäärä oli 4,2/5, kun saadut vastaukset analysoitiin samalla skaalalla. Pistemäärä on hieman korkeampi kuin suomalaisten ja alle 35-vuotiaiden suomalaisten keskiverto pistemäärä.

6.6 Tutkimustulosten yhteenveto ja vertailu

Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella tammikuussa 2019 ja kysely oli auki noin viikon verran. Kysely lähetettiin Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoille ja kyselylomakkeen mukana lähetettiin saatekirje. Ennen kyselyn päättymistä lähetettiin muistutussähköposti. Vastauksia kyselyyn tuli kaiken kaikkiaan 58 kappaletta, joista 38 kappaletta annettiin kyselyn julkaisupäivänä. Muutama vastaus tuli seuraavien lähipäivien aikana ja muistutussähköpostin lähettämispäivänä saatiin 15 kappaletta vastauksia.

Kaikki saadut tulokset olivat käyttökelpoisia ja ne voitiin ottaa mukaan tulosten analysointiin. Yksittäisiä tyhjiä vastauksia oli yhteensä kuusi kappaletta, mutta ne pystyttiin mahdollisuuksien mukaan analysoimaan joko ”väärin” tai ”en osaa sanoa” vastausvaihtoehtoihin. Ainut tyhjä vastaus, jota ei voitu analysoida mihinkään vastausvaihtoehtoon oli taustatiedoissa sukupuolen kohdalla. Vastaus otettiin mukaan vastauksena ”tyhjä”.

Vastaajien sukupuoli jakautui tasaisesti. Naisia oli hieman yli puolet (55 %) vastaajista. Miesten osuus vastaajista oli 43 % ja 2 % vastaajista ei ollut vastannut tähän kysymykseen. Yhteensä 93 % vastaajista oli iältään alle 30-vuotiaita. Heistä eniten oli 21–23-vuotiaita vastaajia (55 %), toiseksi eniten 24–26-vuotiaita (19%) ja kolmanneksi eniten 18–20-vuotiaita (14 %). 27–29-vuotiaiden osuus vastaajista oli 5 %. Yli 30-vuotiaita oli 7 % vastaajista. Iältään vastaajat vastasivat hyvin haluttua kohderyhmää.

Eniten vastauksia saatiin kolmannen vuoden opiskelijoilta (38 %) ja toiseksi eniten ensimmäisen vuoden opiskelijoilta (29 %). Vastaajista yksikään ei ollut yli neljännen vuoden opiskelija. Vastaajista enemmistö ei ollut vielä suuntautunut opinnoissaan (28 %). Tätä selittää ensimmäisen vuoden opiskelijoiden suuri vastausprosentti (29 %). Opinnoissaan suuntautuneista vastaajista suurin osa oli taloushallinnon (26 %) tai kansainvälisen kaupan (26 %) opiskelijoita. Vähiten saatiin vastauksia oikeushallinnon opiskelijoilta (7 %). Vastaajista yli puolet (52 %) oli pienituloisia eli he vastasivat vuosituloikseen alle 10 000 €. Yli 10 000 € vuositulot olivat yhteensä 48 % vastaajista. Vastauksia haluttiin saada henkilöiltä, jotka ovat pienituloisia, mutta tässä kohtaa vastaukset jakautuivat melko tasaisesti puoliksi. Pienituloisten määrä olisi voinut olla suurempi, jotta se olisi vastannut paremmin haluttua kohderyhmää.

Taulukko 5. Taloudellinen tietämys.

Taloudellinen tietämys	Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat	Suomalaiset	Erotus
1. Yksinkertainen jakolasku	95 %	91 %	+4 %
2. Inflaation vaikutus	72 %	77 %	-5 %
3. Korkotason määrittely	97 %	98 %	-1 %
4. Yksinkertainen korkolasku	88 %	79 %	+9 %
5. Korkoa korolle	64 %	58 %	+6 %
Yksinkertainen korkolasku ja korkoa korolle	60 %	47 %	+13%
6. Riskin ja tuoton yhteys	98 %	89%	+9 %
7. Inflaation määritelmä	69 %	58 %	+11 %

8. Hajauttamisen ja riskin välinen yhteys	79 %	66 %	+13 %
9. Sijoitusrahaston tuotto ja sen yhteys aikaisempaan tuottoon	67 %	58 %	+9 %
10. Osakkeiden arvon vaihtelu verrattuna joukkovelkakirjoihin	57 %	60 %	-3 %
11. Joukkovelkakirjojen arvo ja korkotason muutos	17 %	24 %	-7 %
Keskiarvo	72 %	67 %	+5 %

Taulukosta 5 nähdään, että taloudellisessa tietämyksessä Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat pärjäsivät hyvin verrattuna suomalaisiin. Liiketalouden opiskelijoiden prosenttien keskiarvo oli 72 % ja suomalaisten 67 %. Liiketalouden opiskelijoiden oikein vastanneiden prosenttiosuus oli keskimäärin viisi prosenttia parempi suomalaisiin verrattuna. Korkeimmat oikein vastanneiden prosenttiosuudet liiketalouden opiskelijoilla oli yksinkertaisessa jakolaskussa (95 %), korkotason määrittelyssä (97 %) ja riskin ja tuoton yhteydessä (98 %). Suomalaisilla korkeimmat oikein vastanneiden prosenttiosuudet olivat yksinkertaisessa jakolaskussa (91 %) ja korkotason määrittelyssä (98 %).

Liiketalouden opiskelijat tiesivät paremmin oikean vastauksen tai tunnistivat väittämän paikkansapitävyyden suurimmassa osassa kysymyksistä. Suurin ero liiketalouden opiskelijoiden ja suomalaisten oikeiden vastausten prosenttien välillä oli yksinkertaisen koronlaskun ja korkoa korolle yhteisprosentissa (13 %) sekä hajauttamisen ja riskin välisessä yhteydessä (13 %). Opiskelijat tunnistivat myös suomalaisia paremmin väittämän inflaation määritelmästä epätodeksi (11 %).

Suomalaiset olivat opiskelijoihin verrattuna parempia tunnistamaan inflaation vaikutuksen (-5 %), korkotason määrittelyssä (-1 %) ja tunnistamaan paikkansapitävyys väitteissä osakkeiden arvon vaihtelu verrattuna joukkovelkakirjoihin (-3 %) sekä joukkovelkakirjojen arvo ja korkotason muutos (-7 %). Huonoiten opiskelijat tunnistivat väitteen joukkovelkakirjojen arvo ja korkotason muutos paikkansapitävyyden (17 %). Tämä väite oli tarkoitettu vaikeaksi kysymykseksi lisää-

mään hajontaa vastaajien välillä ja edellytti kehittyneempää talousasioiden hallintaa (Kalmi & Ruuskanen 2016, 11). Suomalaisten oikein vastanneiden prosenttiosuus oli myös hyvin matala (24 %).

Taulukko 6. Taloudellinen käyttäytyminen.

Taloudellinen käyttäytyminen	Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat	Suomalaiset	Erotus
1. Harkitseminen ennen ostopäätöksen tekoa	93 %	83 %	+10 %
2. Laskujen maksaminen ajallaan	98 %	94 %	+4 %
3. Omien taloudellisten asioiden seuranta	86 %	86 %	0 %
4. Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen	69 %	74 %	-5 %
5. Kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin tekeminen	37 %	26 %	+11 %
Keskiarvo	77 %	73 %	+4 %
6. Aktiivinen säästäminen	88 %	73 %	+15 %
7. Varojen riittävyys kuluneen 12 kuukauden aikana	36 %	30 %	+6 %
8. Menojen kattamistavat, kun tulot eivät riittäneet	14 %	85 %	-71 %
Keskiarvo	46 %	63 %	-17 %
Keskiarvo yhteensä	65 %	69 %	-4 %

Taloudellisen käyttäytymisen taulukko 6 on jaettu kahteen osaan ja laskettu näille osioille omat keskiarvot. Viisi ensimmäistä väittämää ovat suoraan vertailukelpoisia Kalmin ja Ruuskasen (2016) tutkimuksen kanssa. Kolmessa viimeisessä kysymyksessä vertailukelpoisuus on rajoitettua. Kysymykset säästämisestä ja menojen kattamistavoista ovat monivalintakysymyksiä, joihin ei pystytty antamaan samoja vaihtoehtoja kuin suomalaisille. Vastausvaihtoehtojen valintaan käytettiin apuna OECD:n (2015) opasta ja ne valittiin kohderyhmälle sopiviksi. Vertailukelpoisuuden rajallisuudesta huolimatta kysymykset haluttiin ottaa mukaan kyselyyn, koska niiden katsottiin olevan osa taloudellista käyttäytymistä.

Ensimmäinen osio koostuu viidestä väittämästä. Tässä osiossa liiketalouden opiskelijoiden prosenttien keskiarvo oli 77 % ja suomalaisten 73 %. Tässä osiossa opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat keskimäärin neljä prosenttia parempia suomalaisiin verrattuna. Melkein kaikki opiskelijat harkitsevat ennen ostopäätöksen tekoa, että onko heillä varaa (93 %) ja maksavat laskunsa ajallaan (98 %). Suomalaisilla korkein prosenttiosuus oli laskujen maksamisessa ajallaan (94 %).

Suomalaisiin verrattuna taloudellinen käyttäytyminen on opiskelijoilla korkeampaa harkitsemisessa ennen ostopäätöksen tekoa (+10 %) ja budjetin tekemisessä (+11 %). Tästä huolimatta vain 37 % opiskelijoista tekee kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin. Suomalaisista vastaavasti 26 % kertoo tekevänsä budjetin. Omien taloudellisten asioiden seurannassa opiskelijoiden ja suomalaisten välillä ei ollut eroa, sillä molempien ryhmien prosenttiosuus oli 86 %. Suurin ero opiskelijoiden ja suomalaisten välillä oli taloudellisten tavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa (-5 %). Suomalaisista 74 % asettaa taloudellisia tavoitteita ja pyrkii saavuttamaan ne, kun taas vastaavasti opiskelijoista 69 % toimii näin.

Toinen taloudellisen käyttäytymisen osio koostuu säästämiseen, varojen riittävyyteen ja menojen kattamistapoihin liittyviin kysymyksiin. Tässä osiossa suomalaiset pärjäsivät paremmin verrattuna opiskelijoihin. Suomalaisten prosenttien keskiarvo oli 63 % ja opiskelijoiden 45 %. Opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat keskimäärin 17 % heikompia suomalaisiin verrattuna. Opiskelijat olivat suomalaisia ahkerampia säästäjiä, sillä vastaajista 88 % kertoi säästäneensä kuluneen 12

kuukauden aikana. Suomalaisista vastaavasti 73 % oli säästänyt aktiivisesti viimeisen 12 kuukauden aikana. Opiskelijoista 36 % vastasi ”kyllä” siihen, että kuukauden 12 kuukauden aikana käytössä olleet varat eivät riittäneet kattamaan menoja. Suomalaisista vastaavasti näin vastasi 30 %.

Kyselyssä kysyttiin myös, miten vastaajat olivat kattaneet menot, kun tulot eivät olleet riittäneet. Opiskelijoista ainoastaan 14 % oli saanut menot katettua jollain muulla tavalla kuin lainaamalla. Vastaavasti suomalaisista 85 % ei ollut joutunut lainaamaan selvittääkseen menoista. Ero opiskelijoiden ja yleensä suomalaisten prosenttiosuuksien välillä oli erittäin suuri (-71 %). Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että tämän kysymyksen kohdalla ei tarkasti tiedetty mitä vastausvaihtoehtoja suomalaisessa tutkimuksessa oli käytetty ja mitkä vaihtoehdot laskettiin rahan lainaamiseksi. Opiskelijoille tehdyssä kyselyssä toiseksi eniten vastauksia sai ”lainasin rahaa vanhemmiltani tai sisaruksiltani” (57 %), joka laskettiin rahan lainaamiseksi. Toisaalta koska kyse on nuorista ihmisistä, niin tämä ei ollut yllättävä tulos ja se voi myös selittää suurta eroa prosenttiosuuksissa.

Kokonaisuudessaan opiskelijoiden taloudellisen käyttäytymisen prosenttien keskiarvo oli 65 % ja yleensä suomalaisten vastaajien 69 %. Keskimäärin opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat 4 % heikompia eli opiskelijoiden taloudellinen käyttäytyminen oli hieman heikompaa kuin yleensä suomalaisilla vastaajilla.

Taulukko 7. Taloudelliset asenteet.

Taloudelliset asenteet	Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat	Suomalaiset	Erotus
1. Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomisesta	70 %	68 %	+2 %
2. Mielihyvän saaminen rahankuluttamisesta verrattuna säästämiseen	74 %	59 %	+15 %

3. Raha on kuluttamista varten	28 %	17 %	+11 %
Keskiarvo	57 %	48 %	9 %

Kuten taulukosta 7 nähdään, tulosten perusteella opiskelijoiden taloudelliset asenteet olivat paremmalla tasolla verrattuna suomalaisiin vastaajiin. Opiskelijoiden prosenttien keskiarvo oli 57 % ja suomalaisten 48 %. Keskimäärin opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat 9 % parempia kuin suomalaisilla. Suurin osa opiskelijoista (74 %) sai enemmän mielihyvää rahan säästämisestä kuin sen kuluttamisesta. Vastaavasti suomalaisten prosenttiosuus oli 59 % eli opiskelijoiden prosenttiosuus oli 15 % korkeampi kuin suomalaisilla. Alhaisin prosenttiosuus oli väittämällä ”raha on kuluttamista varten” eli vastaajat pitivät väittämää enemmän totena kuin epätotena kohdallaan. Opiskelijoiden prosenttiosuus oli 28 % ja suomalaisten vastaavasti 17 %. Alhaisesta prosenttiosuudesta huolimatta opiskelijoiden prosenttiosuus oli 11 % korkeampi kuin suomalaisten vastaajien. ”Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomista” väittämän prosenttiosuuksissa oli ainoastaan 2 %:n ero. Peräti 70 % opiskelijoista ja 68 % suomalaisista piti väittämää epätotena omalla kohdallaan.

Taulukko 8. Itsearviointi talousosaamisesta.

Itsearviointi talousosaamisesta	Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijat	Suomalaiset	Erotus
1. Vastaajien itsearviointi omasta talousosaamisesta	93 %	74 %	+19 %
2. Pistemäärä 1-5 (keskiarvo)	4,2	4,1	+0,1

Liiketalouden opiskelijat arvioivat oman talousosaamisensa varsin korkealle tasolle. Peräti 93 % opiskelijoista arvioi oman talousosaamisensa täysin riittäväksi tai jossain määrin riittäväksi, kun heitä pyydettiin arvioimaan heidän omaa kykyään

tehdä omaa taloutta koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä. Suomalaiset arvioivat kykynsä melko korkealle tasolle, sillä heistä 74 % arvioi kykynsä olevan joko täysin riittävä tai jossain määrin riittävä. Prosenttiosuuksien ero opiskelijoiden ja suomalaisten välillä on 19 %. Skaalalla yhdestä viiteen, jossa viisi on ”täysin riittävä” ja yksi ”täysin riittämätön”, saadaan opiskelijoiden pistemäärän keskiarvoksi 4,2 ja suomalaisten 4,1. Näiden pistemäärien välinen ero on hyvin pieni, ainoastaan 0,1 pistettä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tasolla Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkielisten opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on ja millä tasolla se on suomalaisiin verrattuna. Opinnäytetyössä ei pyritty selvittämään syitä taloudellisen lukutaidon tasolle, vaan kartoittamaan olemassa oleva tilanne. Tässä luvussa tarkastellaan tämän opinnäytetyön tutkimuksen keskeisempiä tuloksia. Lisäksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja esitetään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Keskeiset tulokset

Suomalaisten taloudellinen lukutaito oli OECD:n vertailussa toiseksi korkein Ranskan jälkeen. Tulosten korkea taso näkyi suomalaisilla erityisesti taloudellisessa tietämyksessä ja taloudellisessa käyttäytymisessä. Vuonna 2014 Suomessa tehdyssä tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että taloudellinen lukutaito on heikompa erityisesti 18–29-vuotiailla nuorilla ja pienituloisilla, joiden vuosiansio on vähemmän kuin 10 000 euroa. Tutkimuksen mukaan hieman keskimääräistä useammin nuorilla eli alle 30-vuotiailla on ongelmia taloudellisen lukutaidon kanssa. Kuitenkaan, kun verrataan nuorten tuloksia koko väestöön, erot eivät ole kovin korostuneet. Nuorilla taloudellinen käyttäytyminen oli heikompa muuhun väestöön verrattuna. Pienituloisilla eli alle 10 000 euroa vuodessa ansaitsevilla henkilöillä oli taloudellinen tietämys heikommalla tasolla muuhun väestöön verrattuna ja erityisesti taloudellisessa käyttäytymisessä oli ongelmia.

Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoille tehty kyselytutkimus osoitti, että opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on varsin korkealla tasolla. Yleensä suomalaisiin verrattuna liiketalouden opiskelijoiden taloudellisen lukutaidon taso oli hieman korkeampi. Vaasan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden taloudellinen tietämys, taloudelliset asenteet ja itsearvio omasta talousosaamisesta olivat korkeammalla tasolla yleensä suomalaisiin verrattuna. Erot prosenttiosuuk- sissa oli 5 % taloudellisessa tietämyksessä, 9 % taloudellisissa asenteissa ja 19 % talousosaamisen itsearviossa. Ero itsearvion keskimääräisessä pistemäärässä oli ainoastaan 0,1 opiskelijoiden ja yleensä suomalaisten välillä. Sen sijaan taloudel-

linen käyttäytyminen oli suomalaisilla korkeammalla tasolla kuin opiskelijoilla. Ero prosenttiosuuksien välillä oli 4 % eli ei kovin suuri.

Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että taloudellista käyttäytymistä koskevissa kysymyksissä vertailukelpoisuus on osassa rajoitettua. Osiossa oli kaksi monivalintakysymystä, joihin ei pystytty antamaan suoraan samoja vastausvaihtoehtoja, joita oli käytetty aiemmin suomalaisille tehdyssä tutkimuksessa ja ei tiedetty, että miten vastauksia oli analysoitu. Nämä kysymykset koskivat säästämistä sekä menojen kattamistapoja, kun varat eivät olleet riittäneet ja rahan lainaamista. Vastausvaihtoehtojen valintaan käytettiin apuna OECD:n opasta ja ne valittiin kohderyhmälle sopiviksi.

Taloudellisen käyttäytymisen kysymyksistä saadut tulokset jaettiin kahteen osaan. Ensimmäisessä osiossa olevien kysymysten prosenttiosuuksia pystyttiin vertailemaan keskenään suomalaisten prosenttiosuuksiin ja toisessa osiossa olevien kysymysten prosenttiosuuksien vertailukelpoisuus on rajoitettua. Näille osioille laskettiin omat keskiarvot. Ensimmäisen osion kysymyksissä opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat keskimäärin 4 % korkeampia kuin suomalaisilla. Toisen osion kysymyksissä opiskelijoiden prosenttiosuudet olivat keskimäärin 17 % heikompia. Prosenttiin vaikuttaa suuresti kysymys menojen kattamistavoista ja rahan lainaamisesta, jossa opiskelijoiden prosenttiosuus oli peräti 71 % heikompi kuin suomalaisilla. Ainoastaan 14 % opiskelijoista oli selvinnyt menojen kattamisesta jollain muulla keinolla kuin rahan lainaamisella, kun vastaavasti 85 % suomalaisista ei ollut joutunut lainaamaan. Opiskelijoiden menojen kattamistavoista toiseksi eniten vastauksia sai ”lainasin rahaa vanhemmiltani tai sisaruksiltani” (57 %), joka laskettiin rahan lainaamiseksi. Tämä tulos ei kuitenkaan ole yllättävä, koska kyse on nuorista ihmisistä.

Kyselyyn vastanneet sopivat haluttuun kohderyhmään hyvin ikänsä puolesta. Suurin osa vastaajista, peräti 93 % oli alle 30-vuotiaita. Pienituloisten määrä olisi voinut olla suurempia, jotta se olisi vastannut paremmin haluttua kohderyhmää. Vastaajista 52 % ilmoitti vuosituloikseen alle 10 000 €. Kalmin ja Ruuskasen tutki-

mukseen verratessa päästiin samaan tulokseen opiskelijoiden kohdalla siinä, että nuorilla taloudellinen käyttäytyminen on heikompaa muuhun väestöön verrattuna.

Kyselyyn saatujen vastausten määrä oli kuitenkin pieni, joten tuloksia ei voida yleistää. Tulokset kuitenkin antavat viitteitä siitä, että millä tasolla Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden päiväpuolen suomenkielisten opiskelijoiden taloudellinen lukutaito on ja millä tasolla se on verrattuna yleensä suomalaisiin. Tulokset viittaavat myös siihen, että liiketalouden opiskelijat tuntevat alaansa liittyvät asiat keskimäärin suomalaisia paremmin.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuteen on pyritty vaikuttamaan eri tavoin. Kyselylomakkeen kysymykset olivat samoja kuin mitä on käytetty Suomessa tehdyssä taloudellisen lukutaidon tutkimuksessa ja lähtökohtana on ollut OECD:n kehittämä kysely. Kysymysten käyttö aiemmassa tutkimuksessa lisää tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta. Joitain kysymyksiä jouduttiin lyhentämään, jotta ne sopivat paremmin sähköiseen kyselylomakkeeseen. Kahteen kysymykseen luotiin vastausvaihtoehdot OECD:n opasta apuna käyttäen, kuitenkin niin, että vaihtoehdot sopivat valittuun kohderyhmään. Suora vertailukelpoisuus pyrittiin säilyttämään mahdollisimman moneen kysymykseen.

Kyselylomake testattiin ennen kuin se lähetettiin kohderyhmälle. Testauksella haluttiin varmistua, että kysymykset ovat ymmärrettäviä ja epäselvyyksiä ei tule sekä vastaamiseen käytetty aika haluttiin varmistaa. Saadut vastaukset siirrettiin sähköisesti suoraan Excel-taulukkoon, jolloin tietojen syöttämiseen liittyvät mahdolliset virheet minimoituivat. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta vastaajien määrä olisi saanut olla suurempi ja näin ollen mahdollinen sattumanvaraisuus olisi ollut vähäisempää. Kysely lähetettiin kaikille liiketalouden opiskelijoille ja haluttu kohderyhmä pyrittiin tavoittamaan sähköpostiviestin otsikoinnilla. Näin ollen ei voida olla täysin varma siitä, että vastaajat ovat olleet haluttuun kohderyhmään kuuluvia henkilöitä.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotuksina tälle opinnäytetyölle voisi olla esimerkiksi samanlainen tutkimus muille Vaasan ammattikorkeakoulun koulutusaloille, sillä taloudellinen lukutaito ei ole ainoastaan liiketalouden opiskelijoita koskeva asia. Vertailua voisi tehdä myös sukupuolten välillä, koska suomalaisessa tutkimuksessa huomattiin eroja taloudellisessa lukutaidossa miesten ja naisten välillä. Vuosituloiltaan alle 10 000 € tienavien eli pienituloisten taloudellisen lukutaidon tasoa voisi tutkia tarkemmin, koska tämän opinnäytetyön tutkimuksessa pienituloisia oli vähän yli puolet vastaajista. Tutkimusta voisi laajentaa myös esimerkiksi muihin korkeakouluihin ja tehdä vertailua joko koulujen välillä tai verrata opiskelijoita yleensä suomalaisiin. Tutkimus taloudellisen käyttäytymisen tai asenteiden syistä voisi olla mielenkiintoinen tutkimusaihe esimerkiksi laadullisen tutkimuksen avulla toteutettuna.

LÄHTEET

Atkinson, A. & Messy, F-A. 2011. Assessing Financial Literacy in 12 Countries: An OECD/INFE International Pilot Exercise. *Journal of Pension Economics and Finance* 10,4, 657–665.

Atkinson, A. & Messy, F-A. 2012. Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study. Viitattu 12.12.2018. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions. OECD Publishing. Paris. <https://doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>

Finanssiala. 2017. Talouslukutaidon Pisa -testit: Oma pankkitili parantaa osaamista. Viitattu 17.12.2018. <http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Talospisa-2015.aspx>

Finanssiala. 2016. Suomalaisnuorten taloustaidot testataan Pisa-kokeissa 2018. Viitattu 17.12.2018. http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Suomalaisnuorten_taloustaidot_testataan_Pisa_kokeissa_2018.aspx

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud. painos. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Kalmi, P. 2013. Taloudellinen lukutaito ja sen kritiikki. Viitattu 12.12.2018. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 109. <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/kalmi.pdf>

Kalmi, P & Ruuskanen, O-P. 2015. Financial Literacy and Retirement Planning in Finland. Viitattu 31.10.2018. Global Financial Literacy Excellence Center. http://gflec.org//wp-content/uploads/2015/12/FLAT-World_Finland_draft.pdf

Kalmi, P. & Ruuskanen, O-P. 2016. Suomalaiset pärjäävät taloudellisessa tietämyksessä ja käyttäytymisessä hyvin suhteessa muihin maihin. Viitattu 11.10.2018. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 112. https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2016/03/kalmi_ruuskanen.pdf

Luukkanen, L. & Raijas, A. 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. Viitattu 17.12.2018. *Kulutustutkimus. Nyt* 2/2012. http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2013/01/3_Luukkanen-Raijas.pdf

Maunu, T. & Tenhunen, S. 2010. Eläkesäästäminen psykologisen taloustieteen näkökulmasta. Viitattu 19.12.2018. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2010:8. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129093/Elakesaastaminenpsykologisentalous-tieteennakokulmasta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

OECD. 2013. Current Status of National Strategies for Financial Education OECD/INFE Comparative Analysis and Relevant Practices. Viitattu 12.12.2018. http://www.oecd.org/daf/fin/financialeducation/TrustFund2013_OECD_INFE_Current_Status_of_National_Strategies_for_Fin_Ed.pdf

OECD. 2015. 2015 OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion. Viitattu 9.12.2018. https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/2015_OECD_INFE_Toolkit_Measuring_Financial_Literacy.pdf

OECD. 2016. OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. Viitattu 11.10.2018. <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>

Peura-Kapanen, L. & Lehtinen, A-R. 2011. Nuorten taloudellinen osaaminen: määrittelyä, toimijoita, materiaaleja. Viitattu 17.12.2018. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 3/2011. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152345/Nuorten_taloudellinen_osaaminen.pdf?sequence=1

Raijas, A. & Uusitalo, O. 2012. Nuoret ja talousosaaminen. Viitattu 17.12.2018. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja 7. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152329/Nuoret_ja_talousosaaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uuttu, A. 2018. Talouden lukutaito Vaasan ammattikorkeakoulussa. Viitattu 22.1.2019. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157683/Uuttu_Adeliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uud. painos. Jyväskylä. PS-kustannus.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5. uud. painos. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki. Tammi.

LIITE 1

SAATEKIRJE

Hei!

Olen taloushallinnon tradenomiopiskelija ja teen opinnäytetyötäni taloudellisesta lukutaidosta. Kyselylläni pyrin selvittämään millä tasolla Vaasan ammattikorkeakoulun liiketalouden suomenkielisten päiväopiskelijoiden taloudellinen lukutaito on. Taloudellinen lukutaito koostuu kolmesta eri osa-alueesta, joita ovat taloudellinen tietämys, käyttäytyminen ja asenteet.

Kysely koostuu näihin osa-alueisiin liittyvistä kysymyksistä ja väittämistä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 5-10 minuuttia. Saadut vastaukset käsitellään ehdottoman anonymisti ja luottamuksellisesti. Kohderyhmän pienuuden vuoksi ja tutkimuksen luotettavuuden kannalta toivon, että ehtisit vastata kyselyyni.

Kaikkien vastanneiden ja yhteystietonsa jättäneiden kesken arvotaan kaksi kahden elokuvalipun pakettia Bio Rexiin. Saatuja yhteystietoja käytetään ainoastaan arvonnun suorittamiseen ja voittajille ilmoittamiseen.

Alla olevasta linkistä pääset vastaamaan kyselyyn ja vastausaika on 31.1.2019 kello 23.59 asti.

(linkki kyselyyn)

Kiitos vaivannäöstäsi ja hyvää alkanutta vuotta!

Terveisin

Marjanna Rönkkö

LIITE 2

KYSELYLOMAKE

VAMK:n liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 17.1.2019 12.00 ja päättyy 31.1.2019 23.59

Taustatiedot

Sukupuoli

Olen Nainen Mies

Ikä

Olen iältäni 18v-20v 21v-23v 24v-26v 27v-29v 30v-

Vuosikurssi

Opiskelen 1. vuotta 2. vuotta 3. vuotta 4. vuotta yli 4. vuotta

Suuntautuminen

Suuntautumiseni on Kansainvälinen kauppa Markkinointi Taloushallinto Oikeushallinto En ole vielä suuntautunut

Vuositulot

Vuosituloni ovat Alle 10 000 € 10 000 € - 20 000 € yli 20 000 €

Seuraava >>

VAMK:n liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 17.1.2019 12.00 ja päättyy 31.1.2019 23.59

Taloudellinen tietämys

1. Viisi veljestä saa lahjaksi 1000 €. Kuinka paljon rahaa jokainen veljistä saisi, jos rahat jaettaisiin tasan veljesten kesken? Vastaus (€)

2. Laitat tilillesi 1000 €, jossa vuosikorko on 1 % eikä tuotosta makseta veroa. Inflaatio on 2 % vuodessa. Pystytkö vuoden päästä ostamaan tällä rahalla
 enemmän kuin tänään
 vähemmän kuin tänään
 saman verran kuin tänään
 en osaa sanoa

3. Lainaat ystävillesi 25 € ja hän maksaa takaisin lainaamasi 25 € seuraavana päivänä. Kuinka monta prosenttia korkoa hän on maksanut lainalleen? Vastaus (%)

4. Laitat 100 € säästötilille. Paljonko tilillä on rahaa vuoden lopussa, kun muita siirtoja ei tehdä ja 2 %:n vuosikorko on maksettu tilille? Tuotosta ei makseta vero. Vastaus (€)

5. Säästötililläsi on 100 €. Kuinka paljon rahaa olisi tilillä viiden vuoden päästä, kun korko on 2 % vuodessa ja talletusten tuotosta ei peritä veroa.
 Vähemmän kuin 110 €
 Tasan 110 €
 Enemmän kuin 110 €
 En osaa sanoa

6. Sijoituksessa, jossa on korkea tuotto, on yleensä myös korkea riski.
 Tosi Epätosi En osaa sanoa

7. Korkea inflaatio tarkoittaa elinkustannusten nopeaa laskua.
 Tosi Epätosi En osaa sanoa

	Tosi	Epätosi	En osaa sanoa
8. Kun sijoittaa useampaan kohteeseen, niin riski sijoituksen arvon alennuksesta yleensä on suurempi, kuin sijoittaessa vain yhteen kohteeseen.	☐	☐	☐
9. Sijoitusrahastoilla on varma tuotto, joka riippuu niiden aikaisemmasta tuotosta.	☐	☐	☐
10. Osakkeiden arvo vaihtelee pitkällä aikavälillä enemmän kuin joukkovelkakirjalainojen.	☐	☐	☐
11. Yleisen korkotason noustessa joukkovelkakirjalainojen arvo nousee.	☐	☐	☐

<< Edellinen Seuraava >>

VAMK:n liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 17.1.2019 12.00 ja päättyy 31.1.2019 23.59

Taloudellinen käyttäytyminen

Missä määrin esitetty väittämä pitää kohdallasi paikkansa?

	Täysin tosi	Jossain määrin tosi	En osaa sanoa	Jossain määrin epätosi	Täysin epätosi
12. Ennen kuin ostat jotain, harkitset huolellisesti, onko sinulla varaa siihen.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Maksat laskusi ajallaan.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Seuraat tarkasti omia taloudellisia asioitasi.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Asetat tulevaisuuteen suuntautuvia taloudellisia tavoitteita ja pyrit saavuttamaan ne.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Suunnittelet tulot ja menot etukäteen tekemällä kotitalouden tai henkilökohtaisen budjetin.	☐	☐	☐	☐	☐

17. Oletko kuluneen 12 kuukauden aikana säästänyt rahaa jollain seuraavista tavoista? (Voit valita useamman vastausvaihtoehdon.)

- Käteisen säästäminen lompakkoon tai säästöpossuun
- Tavallinen pankki-/käyttötili
- Säästötili
- ASP-tili (asuntosäästöpalkkiotili)
- Rahastot
- Osakkeet
- En ole säästänyt aktiivisesti
- En osaa sanoa

18. Joskus voi käydä niin, että käytössä olevat varat eivät riitä menojen kattamiseen. Onko sinulle käynyt näin viimeisen 12 kuukauden aikana?

- Kyllä
- Ei

19. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "kyllä", niin mitä teit viimeksi, kun tulot eivät kattaneet menoja? (Voit valita useamman vastausvaihtoehdon.)

- Lainasin rahaa vanhemmiltani tai sisaruksiltani.
- Lainasin rahaa seurustelukumppaniiltani/puolisoltani.
- Lainasin rahaa ystävältäni/ystäviltäni.
- Lainasin rahaa joltain muulta läheiseltä henkilöltä.
- Nostin opintolainaa.
- Otin pikavipin tai muun kulutusluoton.
- Käytin omia säästöjäni.
- Käytin luottokorttia.
- Tein ylitoita tai pyysin lisää työvuoroja.
- Vähensin menoja.
- Siirsin laskujen eräpäivää.
- Pyysin työnantajaltani palkkaennakkoa.
- En mitään edellä mainituista

VAMK:n liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 17.1.2019 12.00 ja päättyy 31.1.2019 23.59

Taloudelliset asenteet

Missä määrin esitetty väittämä pitää kohdallasi paikkansa?

	Täysin tosi	Jossain määrin tosi	En osaa sanoa	Jossain määrin epätosi	Täysin epätosi
20. Elät vain tätä päivää varten, etkä huolehdi huomista.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Saat enemmän mielihyvää siitä, että käytät rahat heti kuin siitä, että laittaisit ne säästöön.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Raha on kuluttamista varten.	☐	☐	☐	☐	☐

<< Edellinen Seuraava >>

Sivu 4 / 7

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

VAMK:n liiketalouden opiskelijoiden taloudellinen lukutaito

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 17.1.2019 12.00 ja päättyy 31.1.2019 23.59

Itsearvio talousosaamisesta

23. Miten arvioit omaa kykyäsi tehdä omaa taloutta koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä?
- Täysin riittävä
 - Jossain määrin riittävä
 - En osaa sanoa
 - Jossain määrin riittämätön
 - Täysin riittämätön

<< Edellinen Seuraava >>

Sivu 5 / 7

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi